

รายงานการศึกษาทางวิชาการ

เรื่อง

การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

จัดทำโดย

นางสาวอรยานี คุ่มรักษา

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานคณะกรรมการการอุตสาหกรรม

สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

รายงานการศึกษาทางวิชาการฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ และเพื่อศึกษาปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร โดยมุ่งศึกษาลักษณะภารกิจและบทบาทของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ภายใต้พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

รายงานฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการของสำนักงานกรรมาธิการ 1,2,3 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ในส่วนของงานตามภารกิจเพื่อการจัดทำเอกสารวิชาการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่ได้กำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถทางด้านวิชาการสูงขึ้น สามารถจัดทำงานวิชาการได้อย่างมืออาชีพและบริการข้อมูลด้านนิติบัญญัติได้ถูกต้องทันสมัย เข้าถึงข้อมูลง่าย สะดวกและรวดเร็วจนก้าวไปสู่การเป็น Digital Parliament & Smart Parliament เป็นที่พึงพอใจต่อผู้รับบริการ ตลอดจนพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงงานสภา และผู้ที่สนใจเพื่อศึกษาค้นคว้าในเรื่องดังกล่าว อันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลทั้งในการปฏิบัติหน้าที่และบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์กรต่อไป

นางสาวอรยานี คุ่มรักษา
สิงหาคม 2561

บทคัดย่อ

รายงานการศึกษาทางวิชาการ เรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ และเพื่อศึกษาปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการ แข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

จากกระแสโลกต่อการปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ของประเทศให้สูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ซึ่งมีการค้าขายและบริการกับประเทศอื่น ๆ ภายใต้อิทธิพลที่มีอยู่ตามกฎกติกาของโลก ทั้งนี้ ประเทศไทย โดยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ทบทวนทิศทางการดำเนินนโยบายของ ประเทศเพื่อก้าวทันต่อสถานการณ์โลก จึงประกาศนโยบายประเทศไทย 4.0 หรือไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้อุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2580) สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบ ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีผลใช้บังคับนับแต่ปี 2561-2580 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ภาคอุตสาหกรรมนับเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย มาโดยตลอด เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเกิดการจ้างงานจำนวนมาก ให้แก่ประชาชนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดกระบวนการและทิศทางการพัฒนา อุตสาหกรรมไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการค้าโลก โดยเฉพาะภารกิจ ด้านการมาตรฐานซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยให้เพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันของประเทศ ซึ่งมาตรฐานผลิตภัณฑ์เสมือนเครื่องมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมทั้งการผลิตและการส่งออกให้ได้เป็นที่ยอมรับทั้งตลาด ภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งเป็นแนวป้องกันผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่ำมาตรฐานเข้ามา ภายในประเทศไทย โดยมีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) สังกัดกระทรวง อุตสาหกรรม เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบดำเนินงานด้านการมาตรฐานของประเทศ ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อการขับเคลื่อน เศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ พบว่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับทั้งตลาดภายในและภายนอก ประเทศ เพื่อสร้างรายได้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจ้างแรงงานให้กับประชาชนในประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญทั้งกลุ่มผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและ ขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) โดยมุ่งส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการขนาด

กลางและขนาดย่อม หรือ SMEs/Startup ซึ่งมีจำนวนมากและเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพแต่ยังไม่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้สูญเสียโอกาสในการแข่งขันและไม่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ออกสู่ตลาดได้ และรัฐบาลยังให้การสนับสนุนผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่ทำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมใหม่ที่ต่อยอดจากอุตสาหกรรมปัจจุบัน หรือเรียกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) ประกอบด้วย 5 อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) และ 5 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมอนาคตที่ยังไม่มีมาตรฐานรองรับผลิตภัณฑ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยมาตรฐานเข้ามาช่วยในการสนับสนุนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน

ผลการศึกษาปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พบว่า

1) ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยการตรวจสอบและควบคุมผลิตภัณฑ์จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) พบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ได้คุณภาพขาดมาตรฐานรองรับ และส่งผลให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ เพราะสินค้าที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานจะมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ทำให้ผู้จำหน่ายสินค้าขายได้ในราคาที่ถูกกว่าและจูงใจต่อผู้ซื้อสินค้า ตลอดจนการนำเข้าและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม่ได้มาตรฐานที่มาจากต่างประเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านความปลอดภัยของประชาชนผู้บริโภคและเศรษฐกิจของประเทศอันอาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2) อุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี กรณีความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) พบผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์ไทยได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดขวางทางการค้า โดยประเทศคู่ค้าลดการนำเข้าสินค้าจากประเทศต่าง ๆ โดยอาศัยกฎระเบียบทางเทคนิคเป็นข้ออ้างเกี่ยวกับความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพของคนในประเทศเป็นหลัก และมีหลายประเทศได้กำหนดกฎระเบียบทางเทคนิคที่มุ่งปกป้องสิ่งแวดล้อมรวมทั้งกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่บังคับใช้อยู่ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงมีผลให้สินค้าของประเทศสมาชิกอื่นไม่สามารถที่เข้าไปจำหน่ายได้โดยสะดวก ดังนั้น มาตรการทางเทคนิคต่อการค้าที่แต่ละประเทศเสนอขึ้นมาบังคับใช้ย่อมส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งมาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barrier to Trade: TBT) ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย คือ ทำให้ผู้ประกอบการไทยมีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องรับภาระค่าใช้จ่าย และขั้นตอนการผลิตต้องปรับกระบวนการจัดการผลิตภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องตามกฎระเบียบของประเทศสมาชิก

ข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งนี้ ควรมีมาตรการเชิงรุกเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค ควรมุ่งสร้างองค์ความรู้และเสริมแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโดยคำนึงถึงแนวโน้มการบริโภคของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพอนามัย และควรสร้างมาตรฐานประเทศสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 วิธีการศึกษา	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง	5
2.2 หลักการเกี่ยวกับมาตรฐาน	7
2.3 หลักการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค	9
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 ผลการศึกษา	12
3.1 ลักษณะการดำเนินงานเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.)	12
3.2 แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ	18
3.3 ปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	21
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	27
4.1 สรุปผลการศึกษา	27
4.2 อภิปรายผล	28
4.3 ข้อเสนอแนะ	31
บรรณานุกรม	33
ภาคผนวก	

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

- ภาพ Infographic

32

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 หรือที่เรียกว่า Industries 4.0 เป็นยุคอุตสาหกรรมที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศและ Internet of Things (IoT) มาช่วยในการสื่อสารการเชื่อมต่อของอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ง่ายมากขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีจุดเด่น คือ การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารกับเครื่องจักรและระบบการผลิต ในลักษณะ Industrial Automation เพื่อผลิตสินค้าตามความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค แต่ยังคงรักษาประสิทธิภาพการผลิตที่สูง โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการผลิต โดยการเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน ซึ่งส่งผลต่อการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลกในระยะยาวคาดว่าจะถูกกำหนดโดยการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การลงทุนในการวิจัยและพัฒนา และการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมในการผลิตและบริการ เป็นต้น

แนวโน้มการปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ส่งผลให้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ซึ่งมีการค้าขายและบริการกับประเทศอื่น ๆ ภายใต้งานที่มีอยู่ตามกฎกติกาของโลก เช่น ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และเป็นประเทศสมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) รวมทั้งเป็นประเทศสมาชิกของกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเขตเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงย่อมมีระดับความสามารถในการผลิตหรือมีผลงานที่สูง ทำให้สามารถรักษาระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ได้อย่างยั่งยืน โดยพิจารณาอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้จากรายงานของการประชุมเศรษฐกิจโลก (The Global Competitiveness Report - World Economic Forum: WEF) และรายงานของสถาบันการจัดการนานาชาติ (The IMD World Competitiveness Yearbook - International Institute for Management Development: IMD) (ปัญญา เบญจศิริวรรณ, 2556, น. 23)

ประเทศไทยโดยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคอุตสาหกรรม 4.0 และได้ทบทวนทิศทางการดำเนินนโยบายประเทศเพื่อก้าวทันต่อสถานการณ์โลก จึงประกาศนโยบายประเทศไทย 4.0 หรือไทยแลนด์ 4.0 เป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ต้องการนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากปัญหาภัยคุกคามได้ปานกลาง เปลี่ยนไปเป็นประเทศที่มีรายได้สูงตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้วยการสร้างการแข่งขันจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐและปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่ หรือ New Engines of Growth โดยการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับ

อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S - Curve) ซึ่งปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและถือเป็นหนึ่งในการยกระดับเป็นประเทศไทย 4.0 (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2561, น. 12-15)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2580) สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีผลใช้บังคับนับแต่ปี 2561-2580 โดยมีวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และได้กำหนดให้มีการประเมินผลความสำเร็จของการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เช่น (1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย (2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม (5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และ (6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ ทั้งนี้ หากต้องการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นแผนระยะยาวให้ประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลได้ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องมีแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามารองรับและเชื่อมโยงภารกิจในแต่ละด้าน ตั้งแต่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการปฏิรูปประเทศ ทั้ง 11 ด้าน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) และแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงระหว่างกันกับแผนงาน อันจะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนและผลักดันให้ภารกิจตามยุทธศาสตร์ชาติสามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมายในปี 2580

ภาคอุตสาหกรรมนับเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย มาโดยตลอด เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเกิดการจ้างงานจำนวนมากให้แก่ประชาชนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดกระบวนการและทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการค้าโลกและการพัฒนาของประเทศ โดยเฉพาะภารกิจด้านมาตรฐานที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งมาตรฐานผลิตภัณฑ์เป็นเสมือนเครื่องมือกลไกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมทั้งการผลิตและการส่งออกให้เป็นที่ยอมรับจากเวทีโลก รวมทั้งป้องกันผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย โดยมีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมรับผิดชอบดำเนินงานด้านการมาตรฐานของประเทศ ภายใต้พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ได้มุ่งเน้นให้การส่งเสริมภาคการผลิตโดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการ ได้แก่ (1) การพัฒนาผลิตภาพ (Productivity) (2) การสร้างมูลค่า (Value Added) และ คุณค่า (Value Creation) ให้กับสินค้าและบริการ (3) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ (4) การหาช่องทางขยายตลาด (สำนักรนโยบายอุตสาหกรรมมหภาค, ม.ป.ป., น. 2-4) โดยรัฐบาลให้การส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการขนาด

กลางและขนาดย่อม ซึ่งมีเป็นจำนวนมากและเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพแต่ยังไม่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และรัฐบาลยังให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการขนาดใหญ่ทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมใหม่ที่ต่อยอดจากอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ หรือเรียกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ที่บางผลิตภัณฑ์ยังไม่มีมาตรฐานรองรับจำเป็นต้องอาศัยมาตรฐานเข้ามาสนับสนุนการผลิตให้มีศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจให้มั่นคงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี หากต้องการเพิ่มขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการไทยได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาอุปสรรคและปัญหาที่ผ่านมาของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของประเทศควบคู่กับแนวทางการส่งเสริมตามแนวนโยบายรัฐบาล ได้แก่ อุปสรรคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บางรายการทั้งผู้ทำ ผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายได้ดำเนินการไม่ถูกต้องกฎหมาย ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้คุณภาพขาดมาตรฐาน และอุปสรรคการส่งออกผลิตภัณฑ์ไทยไปจำหน่ายยังต่างประเทศ พบมาตรการกีดขวางทางการค้าโดยอ้อมระเบียบทางเทคนิค มาตรฐานและกระบวนการประเมินความสอดคล้องตามความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) เพื่อลดการนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่น ๆ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของภาคอุตสาหกรรมในด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งมีภารกิจในการกำหนดมาตรฐาน ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ภายใต้พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เพื่อคุ้มครองประโยชน์และความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้บริโภค และสนับสนุนให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างยั่งยืนโดยใช้การมาตรฐานเป็นกลไกพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าโลก ตลอดจนสนับสนุนให้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันสัมฤทธิ์ผลได้ตามวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในกรณีนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศเกี่ยวกับ เรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศยกระดับจากรายได้ปานกลางเปลี่ยนไปเป็นรายได้สูงในปี 2580

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

เนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลวิชาการด้านการมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) โดยมุ่งเน้นแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ และปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1.4 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary research) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive) โดยการทบทวนแนวความคิด หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่มีความถูกต้องตรงตามหลักวิชาการเพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในทางการศึกษา ทั้งนี้ การค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลวิชาการด้านมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ในประเด็นการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยการศึกษา ค้นหา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย บทความทางวิชาการ หนังสือ ผลการประชุม และการค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การมาตรฐาน หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งปวงเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน การตรวจสอบและการรับรองมาตรฐาน

1.5.2 การอนุญาต หมายถึง การดำเนินงานของ สมอ. ในการรับรองว่าผลิตภัณฑ์ที่ผู้ขอรับใบอนุญาต มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ที่ระบุโดยการออกใบอนุญาต มี 3 แบบ ได้แก่ (1) การอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน ตามมาตรา 16 (2) การอนุญาตให้ทำผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ตามมาตรา 20 และ (3) การอนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ตามมาตรา 21

1.5.3 มอก. หมายถึง มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1.5.4 สมอ. หมายถึง สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1.5.5 พระราชบัญญัติ หมายถึง พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

และที่แก้ไขเพิ่มเติม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ กฎหมาย และการดำเนินงานด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1.6.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามแนวนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมและสนับสนุนภารกิจของคณะกรรมการให้มีความต่อเนื่อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องทันสมัย และช่วยลดระยะเวลาการค้นหาข้อมูลของเรื่องดังกล่าว

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และสามารถนำข้อมูลวิชาการเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาบรรจุเข้าสู่วาระการประชุม อันจะส่งผลให้ภารกิจของคณะกรรมการสัมฤทธิ์ผลและเป็นที่ยอมรับ รวมถึงเป็นข้อมูลให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาในเรื่องดังกล่าวต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–พ.ศ. 2580)

กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ นอกจากนี้ มีการประเมินผลความสำเร็จของการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนี้ (1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย (2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม (5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และ (6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 8-10)

2.1.2 นโยบายอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve)

เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2558 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเห็นชอบกับข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) สามารถผลักดันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วโดยอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) เป็นการต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ คือ (1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (4) อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และ (5) อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และ 2) อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) เป็นการเพิ่ม 5 อุตสาหกรรมในอนาคต คือ (1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม (2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (4) อุตสาหกรรมดิจิทัล และ (5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร โดยทั้ง 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรฐานมาช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมให้มีศักยภาพเป็นไปตามโครงสร้างเศรษฐกิจไทยเป็น “Thailand Spring up” โดยการนำนวัตกรรมและมาตรฐานมาขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2560, น. 16-28)

2.1.3 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม แบ่งเป็น 2 แผนงาน ได้ดังนี้

1) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) เพื่อรองรับภารกิจด้านอุตสาหกรรมของประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

บนวิสัยทัศน์ “มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก” ตั้งเป้าหมายในระยะ 20 ปีข้างหน้าให้อุตสาหกรรมไทยมีอัตราการเติบโตของ GDP เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ต่อปี การลงทุนเติบโตเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี มูลค่าการส่งออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี และ TFP เติบโตเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.0 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่จะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถขยับสู่การเป็นประเทศรายได้สูงภายในปี 2579 ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559ข, น.23)

2) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2560–พ.ศ. 2564 (ฉบับทบทวน) มีวิสัยทัศน์ในปี พ.ศ. 2561 คือ “อุตสาหกรรมไทยขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รักสิ่งสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงเศรษฐกิจโลกภายในปี ๒๕๖๔” และปรับปรุงวิสัยทัศน์ในปี พ.ศ. 2562 – พ.ศ. 2564 เป็น “ปฏิรูปอุตสาหกรรมสู่ 4.0 เพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของไทยให้เติบโตไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ภายในปี 2564” มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพของภาคอุตสาหกรรมให้เติบโตและเข้มแข็ง (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนให้อุตสาหกรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรม (3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และ (4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะองค์กรเพื่อให้บริการอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559ก, น.34)

2.1.4 แผนยุทธศาสตร์สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2560–2564

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้มีวิสัยทัศน์ “การมาตรฐานไทยขับเคลื่อนสินค้าและบริการให้ยอมรับและแข่งขันได้ระดับสากล” ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ผลักดันการมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์ (2) ยุทธศาสตร์พัฒนาผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพให้ได้รับการรับรองด้านการมาตรฐาน (3) ยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการมาตรฐานเพื่อให้รองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย (4) ยุทธศาสตร์ยกระดับการให้บริการด้านการมาตรฐานเพื่อตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วน และ (5) ยุทธศาสตร์พัฒนาองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ของ สมอ. มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมกำหนดมาตรฐาน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ขับเคลื่อนประเทศสู่ประเทศที่มีรายได้สูงด้วยการปฏิรูประบบเศรษฐกิจประเทศสู่ประเทศไทย 4.0 (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2559ข)

ผู้ศึกษากล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศไทยตามแนวคิดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ก้าวทันต่อสถานการณ์โลกในยุคอุตสาหกรรม 4.0 รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในเวทีสากล ซึ่งภาคอุตสาหกรรมได้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งการสร้างรายได้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานจำนวนมากให้แก่ประชาชนในประเทศจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการและทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสการค้าโลก โดยเฉพาะภารกิจ

ด้านการมาตรฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไทยให้เติบโตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน จากแนวโน้มการพัฒนาประเทศของรัฐบาลทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงภาพรวมของแผนงานและเป้าหมายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศได้มากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปวิเคราะห์ผลการศึกษาย่อมจะส่งผลให้การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” มีความสมบูรณ์และเข้าใจในสาระสำคัญของการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไทยได้เป็นอย่างดี

2.2 หลักการเกี่ยวกับมาตรฐาน

2.2.1 หลักการของมาตรฐาน ได้แก่

1) หลักของการลดแบบและขนาด สืบเนื่องมาจากความคิดของมนุษย์ที่ต้องการให้การดำเนินชีวิตของเราเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การลดแบบและขนาดของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายให้เข้ารูปเข้าแบบที่เหมาะสม

2) หลักของการเห็นพ้องต้องกัน การมาตรฐานเป็นกิจกรรมที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ในการกำหนดมาตรฐานจึงต้องอาศัยความเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่ายและต้องเป็นการเห็นพ้องกันที่เป็นที่ยอมรับด้วย

3) ต้องมีการนำมาตรฐานไปใช้ปฏิบัติได้มาตรฐานแม้จะมีเนื้อหาดีเด่นเพียงใดก็ตาม หากไม่มีใครนำเอามาตรฐานไปใช้แล้วก็ถือว่ามาตรฐานนั้นเป็นเพียงเอกสารที่ไม่มีคุณค่า เพราะไม่สามารถทำให้เกิดประโยชน์จากมาตรฐานดังกล่าวได้

4) มาตรฐานต้องทันสมัยอยู่เสมอมาตรฐานควรจะได้รับทบทวนและปรับปรุงให้ทันสมัย เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันอยู่เสมอ โดยทั่วไปมาตรฐานทุกเรื่องจะต้องได้รับการตรวจสอบ หรือการปรับปรุงแก้ไขทุก ๆ 5 ปี

5) มาตรฐานต้องมีข้อกำหนดที่จำเป็นข้อกำหนดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เรื่องใดเรื่องหนึ่งควรจะมีการระบุคุณลักษณะที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ ประสิทธิภาพของการนำไปใช้งาน คุณภาพของวัตถุดิบ ฯลฯ โดยการกำหนดคุณลักษณะแต่ละรายการต้องชัดเจน และต้องมีข้อกำหนดวิธีทดสอบผลิตภัณฑ์ไว้ด้วย

6) มาตรฐานควรมีการนำไปใช้โดยเสรีเชื่อว่าการนำมามาตรฐานไปใช้โดยสมัครใจ จะได้ผลดีกว่า แต่ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการบังคับใช้มาตรฐาน ก็ควรจะได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบในทุก ๆ ด้าน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559ฉ)

2.2.2 ระดับของมาตรฐาน ได้แก่

1) มาตรฐานระดับบุคคล (Individual Standards) เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยผู้ที่ต้องการใช้แต่ละบุคคล รวมไปถึงการกำหนดโดยแต่ละหน่วยงานเพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ของแต่ละคนหรือแต่ละหน่วยงานนั้น

2) มาตรฐานระดับบริษัท (Company Standards) เป็นมาตรฐานที่เกิดขึ้นจากการกำหนดขึ้นโดยการตกลงร่วมกันของแผนกในบริษัท เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการผลิต การซื้อขาย ฯลฯ

3) มาตรฐานระดับสมาคม (Association Standards) เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นจากกลุ่มบริษัท หรือโดยกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวงการค้าเดียวกัน หรือเกิดจากข้อตกลงของกลุ่มบริษัทหรือโรงงาน

ที่มีกิจกรรมของอุตสาหกรรมเป็นอย่างเดียวกัน หรือมีการผลิตของชนิดเดียวกัน

4) มาตรฐานระดับประเทศ (National Standards) เป็นมาตรฐานที่ได้จากการประชุมหารือเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายในชาติ โดยมีหน่วยงานมาตรฐานของชาตินั้น ๆ เป็นศูนย์กลาง ซึ่งหน่วยงานมาตรฐานของชาตินี้ อาจเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนก็ได้

5) มาตรฐานระดับภูมิภาค (Regional Standards) เป็นมาตรฐานที่เกิดขึ้นจากการประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน แล้วกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ส่วนมากจะเป็นการปรับมาตรฐานระดับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ให้มีสาระสำคัญสอดคล้องกัน

6) มาตรฐานระดับระหว่างประเทศ (International Standards) เป็นมาตรฐานที่ได้จากข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ที่มีความสนใจร่วมกัน เช่น มาตรฐานระหว่างประเทศขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization - ISO) (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559จ)

2.2.3 ประโยชน์ของมาตรฐาน ได้แก่

1) ประโยชน์ของการมาตรฐานต่อผู้ผลิต ประกอบด้วย (1) ลดจำนวนวิธีหรือทางปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลอย่างเดียวกัน ให้เหลือเท่าที่จำเป็นโดยมีการเปลี่ยนแปลงสายการผลิตให้น้อยลง ลดเครื่องมือเครื่องจักรและเวลาที่ใช้ (2) ลดจำนวนแบบและขนาดให้เหลือน้อยลง ด้วยการใช้แบบและขนาดที่สับเปลี่ยน ทดแทนกันได้ ทำให้สามารถใช้เครื่องจักรช่วยในการผลิตได้มากขึ้น และสิ่งของที่ผลิตขึ้นมีความสม่ำเสมอในสายการผลิตเดียวกัน สามารถผลิตสิ่งของอย่างเดียวกันติดต่อกันได้นานขึ้น เสียเวลาในการปรับตั้งเครื่องจักรเพื่อเปลี่ยนไปผลิตสิ่งของอย่างอื่นน้อยลง และประหยัดทั้งเครื่องมือในการปรับตั้งและวัสดุที่ใช้ในการทดลองผลิต กับเปลี่ยนส่วนที่สึกหรอของเครื่องจักรได้ง่าย (3) ลดความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ ควบคุมคุณภาพ ขาดเซย์อุบัติเหตุในการทำงานลดลง (4) ลดปริมาณวัสดุส่วนประกอบ อะไหล่ และสินค้าที่ต้องมีไว้สำหรับใช้และจำหน่าย และ (5) ก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิตซึ่งนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิต ราคาและเพิ่มปริมาณการขาย

2) ประโยชน์ของการมาตรฐานต่อผู้บริโภคบริโภค ประกอบด้วย (1) ปลอดภัยในการใช้งาน และการบริโภค (2) สะดวก ประหยัดเงินและเวลาในการเลือกซื้อ-เลือกใช้ เพราะผลิตภัณฑ์มาตรฐาน สามารถสับเปลี่ยนทดแทนกันได้ (3) ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อผลิตภัณฑ์ เพราะผลิตภัณฑ์มาตรฐานจะมีคุณภาพสมราคา และสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการ สามารถซื้อหาสินค้าที่มีคุณภาพและสมรรถนะในการทำงานได้อย่างเดียวกันในราคาต่ำลง (4) สับเปลี่ยนทดแทนชิ้นส่วนอุปกรณ์ที่ชำรุดหรือเสียได้ สะดวกและรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนใหม่หมดทั้งชุด และ (5) ซื้อหาส่วนประกอบและอะไหล่ที่ต้องการสับเปลี่ยนได้ง่าย

3) ประโยชน์ของการมาตรฐานต่อเศรษฐกิจโดยรวม หรือประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย (1) ทำให้เกิดความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร เพราะมีความเข้าใจที่ตรงกัน (2) ประหยัดกำลังคน การใช้วัสดุและเวลา ลดค่าใช้จ่ายในการจัดหา การส่งสินค้าออกสู่ตลาดการใช้บริการทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตและราคาจำหน่ายลงได้ (3) การสร้างพื้นฐานในการเปรียบเทียบ ก่อให้เกิดความยุติธรรมในการซื้อขายและเป็นพื้นฐานการแข่งขันในเชิงการค้า (4) ประหยัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ เพราะสามารถใช้ทรัพยากรของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ (5) สร้างความนิยมเชื่อถือในสินค้าที่ผลิตขึ้น แก่ผู้ใช้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขยายตลาด

สินค้าอุตสาหกรรม อันเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงให้แก่กิจการอุตสาหกรรมและพัฒนากิจการเศรษฐกิจของประเทศ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559ค)

ผู้ศึกษากล่าวสรุปได้ว่า หลักการเกี่ยวกับมาตรฐาน สะท้อนถึงเจตนารมณ์และลักษณะที่สำคัญของมาตรฐาน และระดับของมาตรฐาน บ่งชี้ให้ถึงมาตรฐานของแต่ละระดับจะเป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ หากต้องการมีมาตรฐานที่ใช้ร่วมกันอย่างสากลจำเป็นต้องมีข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกต่าง ๆ รวมทั้งประโยชน์ของมาตรฐาน ได้ส่งผลดีทั้งผู้ผลิต ผู้อุปโภคบริโภค และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทั้งนี้ จากการศึกษาหลักการเกี่ยวกับมาตรฐาน ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงภาพรวมและลักษณะสำคัญของมาตรฐานได้มากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ไปวิเคราะห์ผลการศึกษาย่อมจะส่งผลให้การศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” มีความสมบูรณ์และเข้าใจในสาระสำคัญของการมาตรฐานได้เป็นอย่างดี

2.3 หลักการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

2.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดย “มาตรา 46 สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง บุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค องค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น.12)

2.3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

1) ในมาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” คือ ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

2) ในมาตรา 4 สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้ (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมถึงตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้า หรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว (4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ และ (5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560)

2.3.3 สิทธิผู้บริโภคสากล ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ 8 ประการ มีดังนี้ 1) สิทธิที่จะได้รับสินค้าและบริการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหารปลอดภัย ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงบริการการศึกษาและสาธารณสุข 2) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีผลิตและบริการที่เป็นอันตรายต่อคุณภาพชีวิต 3) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการหลอกลวงของโฆษณา หรือการแจ้งประกาศที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด หรือสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ 4) สิทธิที่จะได้เลือกซื้อสินค้าและบริการในราคายุติธรรม ในราคาที่เกิดการแข่งขันกัน และในกรณีที่มีการผูกขาดสินค้าก็จะวางใจได้ว่า จะได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเป็นที่พอใจ และในราคายุติธรรม 5) สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในฐานะตัวแทนผู้บริโภคเพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่พึงได้ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ร่วมกับรัฐบาลในการบริหารจัดการ 6) สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชย ในกรณีที่ถูกละเมิดหลอกลวงให้ได้รับสินค้าและบริการที่ไม่มีคุณภาพ กล่าวคือสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการตัดสินใจเลือกรายที่ร้องเรียนอย่างถูกต้อง ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการชดเชยเมื่อได้รับสินค้าและบริการที่บกพร่องหรือเสียหายหรือการช่วยเหลือหรือการชดเชยอื่น ๆ 7) สิทธิที่จะได้รับความรู้และไหวพริบอันจำเป็นต่อการบริโภคอย่างเท่าทันเป็นสิทธิที่จะได้รับความรู้ที่ควรรู้ ควรมี ในการที่จะใช้ในการต่อสู้สิ่งต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัดสินใจของผู้บริโภค และ 8) สิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และยังมีได้อย่างปลอดภัย เป็นสิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นซึ่งหมายรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการป้องกันจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ผู้บริโภคแต่ละคนไม่สามารถควบคุมได้เอง สิทธินี้ต้องยอมรับถึงความต้องการที่จะได้รับการคุ้มครองและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ตลอดชั่วอายุเราไปจนชั่วอายุลูกหลานอีกด้วย (องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค, ม.ป.ป)

ผู้ศึกษากล่าวสรุปได้ว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เป็นการปกป้องดูแลผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัดจากการบริโภคสินค้าและบริการ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ในตลาดมีเป็นจำนวนมากทำให้ผู้ผลิตต้องแข่งขันกันในเชิงธุรกิจมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค แต่มีผู้ผลิตบางรายที่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ให้สิทธิแก่ผู้บริโภคโดยมีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการรับเรื่องของผู้บริโภคและยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีหน้าที่ควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งนี้ จากการศึกษาหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงของสิทธิของผู้บริโภค สามารถนำความรู้ไปวิเคราะห์ผลการศึกษาย่อมจะส่งผลให้การศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” มีความสมบูรณ์และเข้าใจในสาระสำคัญของการมาตรฐานได้เป็นอย่างดี

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิรัชยา นันทสุขเกษม (2557) ศึกษากฎหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของไทย มาตราการกีดกันการค้าที่มีใช้ภาษี (Non - Tariff Measures: NTMs) ทางด้านเทคนิค (Technical Barriers to Trade: TBT) ซึ่งมีการนำมาใช้กำหนดและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์สินค้านำเข้า และสินค้าที่ผลิตในประเทศตนเอง โดยศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

อุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และความสมดุลระหว่างข้อกำหนดทางเทคนิคสำหรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการเข้าใจผิดเกี่ยวกับสินค้า รวมถึงมาตรฐานของประเทศสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงข้อกำหนดทางเทคนิคของไทย ในการเตรียมความพร้อมปรับตัวเข้าสู่การเปิดการค้าเสรีในเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ จากผลการศึกษากฎหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของไทยและประเทศคู่ค้าสำคัญ พบว่ายังมีรายละเอียดข้อกำหนดต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมาก ทำให้เกิดอุปสรรคในการค้าระหว่างประเทศผู้ส่งออกต้องมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ขั้นตอนมากขึ้น ในการปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้านั้น ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องให้ความสำคัญกับมาตรการเหล่านี้ ไม่ใช่เพียงแค่มาตรการที่จะตั้งรับ แต่จะต้องร่วมกันสร้างมาตรการเชิงรุกเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคของไทย พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานสินค้าของชาติให้เป็นที่ยอมรับ

บทที่ 3 ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ และเพื่อศึกษาปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยมีผลการศึกษาดังนี้

3.1 ลักษณะการดำเนินงานเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ขจัดอุปสรรคทางการค้าที่เกี่ยวกับมาตรฐานและส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขึ้นภายในประเทศ การตรวจสอบและการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีกลไกในการดำเนินงาน คือ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (กมอ.) คณะกรรมการวิชาการ (กว.) รวมทั้งจัดตั้งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานดำเนินการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ (รายละเอียดเพิ่มเติมกิจกรรมของ สมอ. และเครื่องหมายมาตรฐานปรากฏในภาคผนวก)

มาตรา 8 กำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (กมอ.) มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา (1) กำหนด แก้ไข และยกเลิกมาตรฐานเพื่อเสนอรัฐมนตรี โดยอาจกำหนดให้ใช้หรืออ้างอิงมาตรฐานของต่างประเทศหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็นอาจกำหนดให้ใช้หรืออ้างอิงมาตรฐานดังกล่าวที่เป็นเอกสารภาษาต่างประเทศได้ (2) พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้ทำหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานตามมาตรฐานของต่างประเทศหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ ตามมาตรา 20 ทวิ และมาตรา 21 ทวิ (3) คัดเลือกบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิเสนอรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการวิชาการ และ (4) ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 13 กำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการวิชาการ (กว.) แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่มาจากบุคคลผู้ทรงวุฒิซึ่งคณะกรรมการเสนอตามมาตรา 8 (3) เป็นคณะกรรมการวิชาการ คณะหนึ่งหรือหลายคณะ ทั้งนี้ ให้มีหน้าที่จัดทำร่างมาตรฐานและปฏิบัติงานทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับมาตรฐานเพื่อเสนอคณะกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการวิชาการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือทำกิจการหรือพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558)

3.1.1 การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์และระบุรายละเอียดคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ชนิดนั้น ๆ ทั้งมาตรฐานผลิตภัณฑ์

อุตสาหกรรม (มอก.) ประเภทบังคับ ตามมาตรา 20 และมาตรา 21 และประเภทไม่บังคับ ตามมาตรา 16 โดยการกำหนดมาตรฐานในปัจจุบันได้ดำเนินการดังนี้

1) กำหนดถ่ายโอนงานให้องค์กรวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Standard Development Organization: SDO) มาช่วยกำหนดมาตรฐานทำให้ขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานมีความรวดเร็วขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำหนดมาตรฐานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรม ศักยภาพที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (สามารถค้นหารายชื่อองค์กรกำหนดมาตรฐานได้จาก สมอ. <https://is.gd/FCKDDB>)

2) การกำหนดมาตรฐานมี 2 วิธี คือ (1) วิธีการยกร่าง โดย สมอ. ยกร่างเองกรณีไม่มีมาตรฐานต่างประเทศอ้างอิง สมอ. จะยกร่างจากงานวิจัยโดยอาจมีการทดสอบ ทดลอง ประกอบการยกร่างและนำเสนอ กว. เพื่อพิจารณา และ (2) วิธีการรับมาตรฐานระหว่างประเทศ ทำได้ 2 วิธี ได้แก่ วิธีที่ 1 วิธีพิมพ์ซ้ำ Re-print วิธีกำหนดโดยใช้ร่างภาษาอังกฤษและแปลความเฉพาะข้อบ่งชี้และวิธีที่ 2 วิธีแปล คือ การแปลร่างมาตรฐานระหว่างประเทศทั้งฉบับและนำเสนอ กว. เพื่อพิจารณา วิธีแปลนี้อาจอ้างอิงแบบเหมือนทั้งฉบับหรือประยุกต์บางส่วนให้เหมาะสม

3) ปรับปรุงขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ทันต่อความต้องการ โดยมาตรฐานทั่วไปใช้เวลาจากเดิม 315 วัน เป็น 150 วัน และมาตรฐานบังคับ จากเดิม 445 วัน เป็น 180 วัน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2560, น. 46)

3.1.2 การตรวจสอบและการรับรอง เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อแสดงถึงความเป็นไปตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการ ระบบบุคลากร หรือหน่วยงาน โดยกิจกรรมดังกล่าวครอบคลุมถึงการทดสอบและสอบเทียบ การตรวจ การรับรอง และการรับรองระบบงาน เมื่อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ได้แล้ว สมอ. จะให้การรับรอง โดยจะทำการทดสอบผลิตภัณฑ์ประกอบกับประเมินระบบการควบคุมคุณภาพของโรงงาน หากปรากฏว่าผู้ทำสามารถทำและรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานได้ก็จะทำการรับรอง และจะทำการตรวจติดตามผลจากห้องตลาดและโรงงานเป็นระยะ ทั้งนี้ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (กมอ.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบเพื่อการอนุญาต มี 2 หลักการ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด (โดยการสุ่มตัวอย่างตามจำนวนผลทดสอบจะต้องผ่าน) และผู้ผลิตมีระบบการควบคุมคุณภาพเพียงพอที่จะรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานได้อย่างสม่ำเสมอ (โดยจะมีผู้ตรวจสอบเข้าไปตรวจกระบวนการผลิต ถ้าผ่านจะดำเนินการออกใบอนุญาตให้ ปัจจุบัน สมอ. ได้มอบให้หน่วยรับรอง)

1) การตรวจสอบและรับรอง เริ่มจากการยื่นคำขอจากผู้มีความประสงค์ โดยเจ้าหน้าที่ จะทำการตรวจสอบคำขอ ลงทะเบียนและจัดทำแฟ้มคำขอ จากนั้นทำการตรวจประเมินระบบควบคุมคุณภาพของโรงงาน โดยให้ผู้ประกอบการเลือกว่าจะให้ สมอ. หรือหน่วยตรวจทำการตรวจประเมิน และทำการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์เพื่อส่งห้องวิเคราะห์เพื่อทดสอบและควบคุมการทดสอบ เมื่อได้ผลการทดสอบจะประเมินผลและสรุปคำขอ เพื่อจัดทำใบอนุญาตและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำขอได้ทราบต่อไป

(1) หลักเกณฑ์การตรวจสอบเพื่อการอนุญาต ประกอบด้วย การดำเนินงานการตรวจสอบเพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตและการตรวจติดตามภายหลังการออกใบอนุญาต ซึ่งการตรวจสอบเพื่อพิจารณาออกใบอนุญาต มี 2 แบบ ได้แก่ (รายละเอียดเครื่องหมายมาตรฐานปรากฏในภาคผนวก)

แบบที่ 1 การอนุญาตทั่วไป เป็นการพิจารณาออกใบอนุญาต ได้แก่

(ก) การอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานทั่วไป (มาตรา 16) หรือการออกใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายตามมาตรฐานทั่วไป

(ข) การอนุญาตให้ทำผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานบังคับ (มาตรา 20) หรือการออกใบอนุญาตทำผลิตภัณฑ์มาตรฐานบังคับ

(ค) การอนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานบังคับ (มาตรา 21) หรือการออกใบอนุญาตนำเข้าผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานบังคับ

แบบที่ 2 การอนุญาตเฉพาะครั้ง เป็นการอนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรา 21) สำหรับการประกอบกิจการนำเข้าเฉพาะครั้ง หรือการออกใบอนุญาตนำเข้าเฉพาะครั้ง

(2) การตรวจสอบเพื่อการอนุญาตทั่วไป ประกอบด้วย การเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากสถานที่ผลิตเพื่อตรวจสอบตามมาตรฐานที่กำหนด และประเมินระบบควบคุมคุณภาพของโรงงานที่ทำผลิตภัณฑ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมเพียงพอในการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ วิธีการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ต้องได้รับการตรวจติดตามภายหลังการอนุญาตตามหลักเกณฑ์เฉพาะ และต้องมีการควบคุมตรวจสอบ ทดสอบทุกรายการตามที่มาตรฐานกำหนด โดยผู้รับใบอนุญาตหรือผู้อื่นที่ได้รับมอบหมายต้องมีเครื่องมือและทดสอบประจำที่โรงงานตามข้อกำหนดในหลักเกณฑ์เฉพาะผู้รับใบอนุญาตต้องแจ้งให้ สมอ. ทราบทุกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลใด ๆ

(3) การตรวจสอบเพื่อการอนุญาตเฉพาะครั้ง จะมีเพียงบางมาตรฐานเท่านั้น ซึ่งจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์เฉพาะในการตรวจสอบเพื่อการอนุญาตกำหนด โดยดำเนินการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าในครั้งนั้น เพื่อพิจารณาคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานที่กำหนดและออกใบอนุญาตโดยระบุรายละเอียดผลิตภัณฑ์ จำนวนและใบบัญชีราคาสินค้า หรือบัญชีรายละเอียดบรรจุหีบห่อ หรือใบตราส่งสินค้า

(4) การตรวจติดตามภายหลังการออกใบอนุญาต สมอ. จะมีการตรวจติดตามผลภายหลังการอนุญาตตามแผนงานที่กำหนด ซึ่งผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีการตรวจติดตามผลผลิตภัณฑ์และระบบควบคุมคุณภาพของโรงงานที่ทำผลิตภัณฑ์ ตามระยะเวลาที่กำหนดและส่งรายงานให้แก่ สมอ. หรืออาจมีการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากสถานที่ผลิต สถานที่เก็บ และสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อการตรวจสอบติดตามผลเพิ่มเติมก็ได้ ทั้งการตรวจติดตามผลที่โรงงาน และการตรวจติดตาม ณ สถานที่จำหน่าย เพื่อให้มั่นใจว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอนุญาตยังคงมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน และผู้รับใบอนุญาตหรือโรงงานที่ทำผลิตภัณฑ์ตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาตยังคงไว้ซึ่งระบบการควบคุมคุณภาพไม่ด้อยกว่าที่ผ่านการตรวจเพื่อการอนุญาต

(5) การตรวจควบคุมโดย สมอ. ซึ่งผู้รับใบอนุญาตอาจได้รับการตรวจควบคุมโรงงานผู้ทำผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสถานที่จำหน่ายโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หากมีเหตุผลอันควรทำให้สงสัยว่า

คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน หรือได้รับข้อร้องเรียน เพื่อควบคุมดูแลให้มีการทำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐาน และป้องกันไม่ให้เกิดการนำเครื่องหมายมาตรฐานไปใช้ในทางที่ผิดหรือไม่เหมาะสม รวมถึงการกระทำอื่น ๆ ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

(6) การดำเนินการกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย

(ก) กรณีผู้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานตามมาตรา 16 มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กมอ. อาจสั่งให้แก้ไขหรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐาน หรือสั่งให้ทำลายเครื่องหมายมาตรฐาน หรือทำให้เครื่องหมายมาตรฐานหลุดพ้นจากผลิตภัณฑ์นั้น หรืออาจสั่งทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นสิ้นสภาพก็ได้

(ข) กรณีผู้รับใบอนุญาตทำหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานตามมาตรา 20 หรือมาตรา 21 มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กมอ. อาจสั่งให้แก้ไขหรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐาน หรือสั่งทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นสิ้นสภาพ หรือในกรณีที่นำเข้าอาจสั่งให้ส่งกลับคืนไปและอาจสั่งให้ทำลายเครื่องหมายมาตรฐาน หรือทำให้เครื่องหมายมาตรฐานหลุดพ้นจากผลิตภัณฑ์นั้นด้วยก็ได้ ถ้าไม่ส่งกลับคืนไปหรือไม่ทำลายเครื่องหมายมาตรฐาน หรือไม่ทำให้เครื่องหมายมาตรฐานหลุดพ้นจากผลิตภัณฑ์นั้น ก็อาจสั่งให้ทำผลิตภัณฑ์นั้นสิ้นสภาพ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2557)

2) กระบวนการอนุญาตในปัจจุบันได้ดำเนินการดังนี้

(1) มาตรการถ่ายโอนงานให้ภาคเอกชน (หน่วยตรวจ (Inspection Body-IB)) ดำเนินงานแทน เพื่อทำหน้าที่ตรวจประเมินระบบการควบคุมคุณภาพของโรงงานที่ทำผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาขอรับใบอนุญาต โดยการแก้ไขพระราชบัญญัติ เพื่อแต่งตั้งหน่วยงานภายนอกเป็นผู้ตรวจประเมินระบบ เสนอ กมอ. ให้มีมติถ่ายโอนงาน จัดทำประกาศการถ่ายโอน และปรับอัตราค่าใช้จ่ายการตรวจสอบประเมินโรงงานเป็น 10,000 บาทต่อวัน แต่ไม่เกิน 15,000 บาท ต่อวันต่อคน

(2) มาตรการลดการตรวจประเมินโรงงานซ้ำ โดยเสนอ กมอ. ให้ขึ้นทะเบียนโรงงานผู้ทำในต่างประเทศเพื่อลดความซ้ำซ้อนและลดค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้นำเข้าหลายรายนำเข้าจากโรงงานเดียวกันทำให้ สมอ. ต้องตรวจโรงงานซ้ำซ้อน และขยายระยะเวลายอมรับผลการตรวจประเมินโรงงานที่เคยออกใบอนุญาตแล้ว โดยผู้ยื่นคำขออนุญาตสามารถนำประกอบออกใบอนุญาตจาก 1 ปี เป็น 3 ปี รวมทั้งพิจารณารายชื่อโรงงานที่ตรวจประเมินผ่าน 2 ปี ขึ้นทะเบียนโรงงาน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2560, น. 49-51)

3.1.3 มาตรฐานผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

สมอ. เป็นสมาชิกผู้แทนประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการกำหนดมาตรฐานและดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านการมาตรฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้าขององค์กรสากล ตลอดจนเป็นหน่วยงานที่เป็นแกนกลางในการปฏิบัติตามพันธกรณีตามมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on technical barriers To Trade: TBT ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) สรุปลงนี้

1) องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization - ISO) โดย ISO เป็นองค์กรอิสระซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2490 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกำหนดมาตรฐานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ

โดยสะดวก และช่วยพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ มาตรฐานที่กำหนดขึ้นเรียกว่า มาตรฐานระหว่างประเทศ (International Standard) ประเทศไทยเป็นสมาชิกสมทบ ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 โดยมี สมอ. ซึ่งเป็นสถาบันมาตรฐานแห่งชาติทำหน้าที่เป็นผู้แทนประเทศไทยเป็นสมาชิกสมทบ และได้เข้าร่วมดำเนินงานกับ ISO ทั้งทางด้านบริหารและวิชาการ ในปัจจุบัน ISO ได้กำหนดมาตรฐานมาแล้วเกือบ 20,000 เรื่อง โดยเฉพาะมาตรฐานที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายและมีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางทั่วโลก ได้แก่ มาตรฐานระบบการจัดการ (Management System Standards) โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการด้านมาตรฐาน ISO ของประเทศไทย คือ สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (สรอ.) ก่อตั้งขึ้นโดยกระทรวงอุตสาหกรรม ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2541 เพื่อดำเนินงานด้านการให้บริการรับรองตามมาตรฐานไอเอสโอและมาตรฐานระบบอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพของอุตสาหกรรม เพิ่มขีดความสามารถด้านการรับรองของประเทศไทยให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ โดยมีความมุ่งมั่นต่อความเป็นกลาง และไม่เลือกปฏิบัติในการให้บริการด้านการตรวจและการรับรอง (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2558ค)

2) คณะกรรมาธิการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical Commission - IEC) โดย IEC เป็นองค์การอิสระที่เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2449 มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศทางด้านไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการจัดทำระบบการตรวจประเมิน เพื่อการรับรองคุณภาพให้กับมาตรฐานของ IEC เพื่อเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ การเป็นสมาชิก IEC จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติของประเทศ แต่ละประเทศจะมีคณะกรรมการแห่งชาติได้เพียงคณะเดียว

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของ IEC ประเภทสมาชิกสมทบ ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมาตรฐานเทคนิคทางไฟฟ้าระหว่างประเทศ (กมฟท.) ซึ่งแต่งตั้งโดยมติคณะรัฐมนตรีเป็นคณะกรรมการกำหนดนโยบายการเข้าร่วมกิจกรรมกับ IEC ในการเข้าร่วมกำหนดมาตรฐาน IEC ประเทศไทยได้สมัครเป็นสมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-member) ในคณะกรรมการวิชาการและคณะอนุกรรมการวิชาการ รวม 21 คณะ และเป็นสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-member) รวม 56 คณะ นอกจากนี้ ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกระบบการตรวจสอบและรับรองบริภัณฑ์เทคนิคไฟฟ้าและชิ้นส่วนของ IEC (IEC System of Conformity assessment Schemes for Electrotechnical Equipment and Components - IECEE) มี สมอ. เป็นหน่วยรับรอง (National Certification Body - NCB) และสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (สฟอ.) เป็นหน่วยทดสอบ (CB Testing Laboratory - CBTL) ของ IECEE โดยปัจจุบันได้เข้าร่วมในขอบข่ายผลิตภัณฑ์เครื่องซักผ้า เครื่องปั่นสลัด และตู้เย็น (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2558ข)

3) องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการมาจากการทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า หรือแอกเกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการตามความตกลงมาร์ราเกซ จัดตั้งองค์การการค้าโลก เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 161 ประเทศ โดยมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (ข้อมูล ณ วันที่ 4 มิถุนายน 2561)

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของ WTO เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2537 โดยเป็นสมาชิก ลำดับที่ 59 ทำให้ประเทศไทยมีทั้งสิทธิ (Rights) และพันธกรณี (Obligations) ที่จะต้องปฏิบัติตาม ความตกลงต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) ซึ่งเป็นความตกลงที่จะมีให้ประเทศสมาชิกใช้กฎระเบียบทางวิชาการ (Technical Regulations) มาตรฐาน (Standards) หรือกระบวนการตรวจสอบรับรอง (Conformity Assessment Procedures) มาเป็นอุปสรรคต่อการค้าและอุตสาหกรรม

เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2536 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมมอบหมายให้ สมอ.เป็นแกนกลางในการปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลงว่าด้วย อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade: TBT) และเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2536 กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการลงนามรับรองความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ซึ่งความตกลง ดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2536 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ สมอ. รับผิดชอบเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรม ยกเว้นสินค้าเกษตรและอาหาร

ภาระผูกพันการเป็นสมาชิก WTO/TBT การเป็นสมาชิกภายใต้ความตกลงว่าด้วย อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade: TBT) มีพันธกรณีที่สำคัญที่ต้องปฏิบัติ คือ ในการออกกฎระเบียบใด ๆ ที่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของสินค้าอุตสาหกรรม ทุกชนิด ที่อาจมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ ประเทศไทยรวมทั้งประเทศสมาชิกอื่นมีข้อผูกพัน ที่จะต้องแจ้งร่างกฎระเบียบดังกล่าวให้ประเทศสมาชิกอื่นทราบล่วงหน้าก่อนที่กฎระเบียบจะมีผลบังคับใช้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกอื่นแสดงข้อคิดเห็น ยกเว้นกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ความมั่นคงของรัฐ ซึ่งสามารถดำเนินการประกาศใช้กฎระเบียบได้ทันที (สำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2558ง)

4) มาตรฐานระดับภูมิภาค ASEAN ตามความร่วมมือด้าน มาตรฐานและการตรวจสอบ รับรองของอาเซียน เริ่มปี พ.ศ. 2535 ตามความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันภายใต้เขต การค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area) ที่มีเป้าหมายในการอำนวยความสะดวกทางการค้าโดยการขจัดอุปสรรค ทางการค้าทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษีเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ที่ประชุม รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 24 เมื่อเดือนตุลาคม 2535 จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ด้านมาตรฐานและคุณภาพของอาเซียน (ASEAN Consultative Committee for Standards and Quality – ACCSQ) ขึ้นเพื่อดำเนินการขจัดอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษี

บทบาทของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านมาตรฐานและคุณภาพของอาเซียน (ASEAN Consultative Committee for Standards and Quality – ACCSQ) ในการส่งเสริมการเคลื่อนย้าย สินค้าเสรีและอำนวยความสะดวกในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน คือ การขจัดอุปสรรค ทางการค้าซึ่งไม่ใช่มาตรการในด้านภาษี (Non-Tariff Barriers to Trade – NTB) อุปสรรคดังกล่าว เกิดจากการที่ประเทศสมาชิกมีมาตรฐาน (standards) หรือกฎระเบียบทางเทคนิค (technical regulations) และกระบวนการตรวจสอบและรับรอง ที่บังคับใช้อยู่ในแต่ละประเทศแตกต่างกันจึงมีผล

ให้สินค้าของประเทศสมาชิกอื่นไม่สามารถที่เข้าไปจำหน่ายได้โดยสะดวกในการจัดอุปสรรคทางการค้า ดังกล่าว ACCSQ ได้กำหนดมาตรการขึ้นมาใช้หลายมาตรการด้วยกัน ได้แก่ (1) การปรับมาตรฐาน (standards harmonization) เป็นการปรับมาตรฐานที่ใช้แตกต่างกันอยู่ในแต่ละประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล (2) การจัดทำความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) เป็นการทำความตกลงเพื่อยอมรับผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของประเทศสมาชิกอื่นว่าเป็นไปตามมาตรฐานโดยไม่ต้องทำการตรวจสอบซ้ำอีก (3) การพัฒนาระบบด้านกฎระเบียบให้เป็นหนึ่งเดียวกัน (Single Regulatory Regime) เป็นการทำให้กฎระเบียบด้านการตรวจสอบและรับรองของอาเซียนมีความสอดคล้องกัน ทั้งยังเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันและได้รับการยอมรับในระดับสากล (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2558)

3.2 แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ มีผลการศึกษารูปได้ดังนี้

3.2.1 การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)

1) มาตรฐานบังคับ เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัยและเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่ประชาชนหรือกิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ โดยการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานหรือที่เรียกว่า มาตรฐานบังคับ ซึ่งผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้นำเข้าจะต้องผลิต จำหน่ายและนำเข้าแต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ตามที่สำนักงานประกาศกำหนดเท่านั้น หากไม่กระทำตามจะมีความผิดตามกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันแนวทางส่งเสริมของ สมอ.ได้กำหนดและจัดทำมาตรฐานบังคับ รวมแล้วทั้งสิ้น 110 มาตรฐาน โดยมีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมาตรฐานบังคับ แบ่งเป็น 10 หมวด คือ กลุ่มโยธาและวัสดุก่อสร้าง กลุ่มโภคภัณฑ์ กลุ่มวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มวิศวกรรมของไหล กลุ่มอาหาร กลุ่มวิศวกรรมส่งผ่านความร้อน กลุ่มวิทยาศาสตร์การแพทย์ กลุ่มสีและวาร์นิช กลุ่มวิศวกรรมเครื่องกลและยานพาหนะและกลุ่มเคมี สามารถค้นหารายชื่อผลิตภัณฑ์มาตรฐานบังคับได้จากเว็บไซต์ของ สมอ.

2) มาตรฐานไม่บังคับ เป็นการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ สมอ.กำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์นั้นไว้แล้ว ซึ่งผู้ผลิตสามารถยื่นขอการรับรองคุณภาพโดยสมัครใจ เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้เป็นไปตามเกณฑ์กำหนดในมาตรฐานและหลักประกันให้กับผู้บริโภคหรือผู้ซื้อว่าผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีความปลอดภัยคุ้มค่าและเหมาะสมกับราคา ซึ่งปัจจุบันแนวทางการส่งเสริมของ สมอ. ได้กำหนดและจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มาตรฐานทั่วไป) รวมแล้ว 2,067 มาตรฐาน สามารถค้นหารายชื่อผลิตภัณฑ์มาตรฐานทั่วไปได้จากเว็บไซต์ของ สมอ.

3.2.2 การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เป็นการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งผู้รับรองคือ สมอ. จะเป็นผู้ให้การรับรองโดยมีเงื่อนไขการรับรอง ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของ สมอ. จะแสดงเครื่องหมายมาตรฐาน มผช. ซึ่งมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ถือว่าเป็นการสนับสนุนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP ของรัฐบาลในแต่ละสมัย โดยการเชื่อมโยงให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของไทยสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศได้สะดวกยิ่งขึ้น

การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ มีข้อกำหนดที่เหมาะสมกับสภาพของผลิตภัณฑ์และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ประกอบการสามารถที่จะปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของ สมอ. ได้ง่าย และสะดวกภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งให้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแก่ผู้ประกอบการที่ผ่านการพิจารณา โดยตรวจติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภคอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของ สมอ. จึงเป็นการดำเนินงานที่ตอบสนองให้วิสาหกิจชุมชนที่เป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จากการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทยให้มีมูลค่าเพิ่ม เป็นที่รู้จักและยอมรับในตลาดโลก (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559ง) ปัจจุบันแนวทางการส่งเสริมของ สมอ. ได้กำหนดและจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนรวมแล้ว 1,266 มาตรฐาน สามารถค้นหารายชื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนได้จากเว็บไซต์ของ สมอ.

3.2.3 การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ตามแนวนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน

1) การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์เอส (มอก.เอส) เป็นมาตรการพิเศษเพื่อขับเคลื่อนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) สู่ยุค 4.0 ในโครงการ SME Standard up เป็นการส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs โดยยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน เนื่องจากผู้ประกอบการ SMEs จำนวนมากเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ แต่ยังไม่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ทำให้สูญเสียโอกาสในการแข่งขันและไม่สามารถผลิตสินค้าในเชิงพาณิชย์ออกสู่ตลาดได้ สมอ. จึงได้จัดทำศูนย์ให้คำปรึกษาและจัดทำข้อมูลด้านการมาตรฐานสำหรับ SMEs เพื่อให้ผู้ประกอบการนำมาใช้พัฒนาขีดความสามารถให้การผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของตลาด และได้กำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมเอส (มอก.เอส) ขึ้น ตามนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมและยกระดับขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการ SMEs ด้วยมาตรฐานที่เหมาะสมกับตลาดเป้าหมาย โดยการสร้างระบบการมาตรฐานเฉพาะ เริ่มจากการนำข้อกำหนดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) และมาตรฐานระหว่างประเทศ มาปรับปรุงพิจารณากำหนดให้เหมาะสมกับธุรกิจ SMEs/Startup ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และตรงความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานอุตสาหกรรมเอส สามารถค้นหาข้อมูลได้จากเว็บไซต์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ปัจจุบันแนวทางการส่งเสริมของ สมอ. ได้กำหนดและจัดทำ มอก.เอส โดยเริ่มตั้งแต่ พฤศจิกายน 2560 กำหนดมาตรฐานแล้วจำนวน 20 มาตรฐาน ได้แก่ (1) สนับสนุนการท่องเที่ยวและสปา เช่น แชมพู สบู่ก้อน สบู่เหลว ผลิตภัณฑ์บำรุงผิว ผลิตภัณฑ์ล้างหน้า แป้งน้ำ แป้งฝุ่น ผลิตภัณฑ์ซักผ้าเหลว (2) สนับสนุนการส่งออก เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุแปรรูป (3) สนับสนุนท่องเที่ยวของที่ระลึก เช่น เสื้อกีฬากีฬา เสื้อที่เช็ดที่ระลึก และเสื้อฮาวายลายดอก และ (4) สนับสนุนการท่องเที่ยวโรงแรม เช่น ผ้าปูที่นอนและปลอกหมอน ผ้าคลุมเตียง ผ้าห่ม ผ้าขนหนู ผ้าปูโต๊ะและผ้าที่ใช้บนโต๊ะอาหาร นอกจากนี้ ได้มีแผนกำหนดมาตรฐานเพิ่มอีก เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำมันกฤษณา ลูกหมากรถยนต์ และกลุ่มมาตรฐานการให้บริการ เช่น การบริการล้างรถ การบริการซักอบรีด การบริการร้านกาแฟ เป็นต้น เพื่อให้มาตรฐานมีความหลากหลาย และสามารถเข้าถึงผู้ประกอบการได้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม, 2561จ, น. 5)

2) การส่งเสริมมาตรฐานนวัตกรรม ตามนโยบาย Thailand Spring up โดย สมอ. ได้ร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ดำเนินการนำบัญชีนวัตกรรมไทยที่ขึ้นทะเบียนไว้มากำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (มอก.) และรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเพื่อรองรับและสนับสนุนกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจากที่เป็นอยู่ให้สูงขึ้นและอุตสาหกรรมเป้าหมายจะเป็นที่สนใจของนักลงทุนทั่วโลก โดยกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ First S-Curve เป็นการต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และ New S-Curve เป็นการเติม 5 อุตสาหกรรมในอนาคต ได้แก่ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร แต่ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายบางประเภทยังไม่มีมาตรฐาน มอก. คลอบคลุมการดำเนินงานได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอุตสาหกรรมแพทย์ครบวงจร ที่มาตอบโจทย์ผู้สูงอายุและคนพิการ อุตสาหกรรมการบินโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีภัณฑ์ที่จะมารองรับการผลิตพลาสติกชีวภาพ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่อย่างรถไฟฟ้ารวมถึงระบบราง อุตสาหกรรมหุ่นยนต์และเครื่องจักรกล และอิเล็กทรอนิกส์ในการผลิตไฟฟ้าส่องสว่าง เป็นต้น ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ประชาชนที่ใช้สินค้าที่มี มอก. รับรอง และหน่วยงานราชการสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามหลักของการจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์ได้ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2559ก, น. 3-6) ปัจจุบันแนวทางการส่งเสริมของ สมอ. ในปี 2561 ดำเนินการกำหนดมาตรฐานนวัตกรรมแล้วเสร็จ ครบถ้วน ตามแผนการกำหนดมาตรฐานนวัตกรรม จำนวน 10 มาตรฐาน เช่น อุปกรณ์ยึดตรึงกระดูกภายนอกบริเวณข้อศอกชนิดปรับมุมได้ (2) แท่งโลหะยึดในโพรงกระดูกฝ่ามือชนิดมีช่องสำหรับหมุดยึดจากด้านข้าง และ (3) อุปกรณ์โลหะยึดตรึงกระดูกสันหลังระบบหมุนเกลียวและแท่งโลหะ เป็นต้น (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2561จ, น. 3-4)

3) การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทย โดยสมุนไพรไทยเป็นที่ยอมรับและมีการใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก เช่น การนำไปเป็นส่วนผสมเวชภัณฑ์ยา เวชภัณฑ์เครื่องสำอาง ซึ่งวัตถุดิบสมุนไพรไทยเป็นเพียงมาตรฐานแต่ละโรงงานผลิตเท่านั้นแต่ยังไม่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสากล ซึ่ง มอก.สมุนไพรของ สมอ. จะมีความแตกต่างจากมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เนื่องจากมาตรฐาน อย. จะเน้นเรื่องความปลอดภัย ขณะที่ มอก.สมุนไพร จะพิจารณาทั้งเรื่องความปลอดภัยโดยอ้างอิงจาก อย. และคุณภาพที่เป็นลักษณะปรากฏตั้งแต่กระบวนการผลิต เช่น คุณภาพวัตถุดิบบรรจุภัณฑ์ การบรรจุ คุณภาพตัวสินค้าที่พิสูจน์ได้ (มติชน, ผดุมอก.สมุนไพรไทย ปี 60 นักร้องพีช 10 ชนิด, 2559) ทั้งนี้ สมอ. ได้มีการบูรณาการกำหนดมาตรฐานกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสมุนไพรไทย 4.0 ให้มีคุณภาพระดับสากล มุ่งเน้นให้ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากสมุนไพร และน้ำมันหอมระเหยมีมาตรฐาน โดยเป้าหมายไว้ในปี 2565 ประเทศไทยจะเป็นผู้นำในการส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพของอาเซียน (ผู้จัดการออนไลน์, สมอ.จ่อประกาศ “มอก.” สมุนไพรไทยเพิ่ม 5 ชนิด, 2560)

4) การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษของไทย ประสบปัญหาการส่งออกผลิตภัณฑ์จากไม้ไปจำหน่ายในต่างประเทศไม่ได้ เนื่องจากตามข้อกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากไม้ต้องได้รับการรับรองว่ามาจากพื้นที่ปลูกที่ได้รับการรับรองการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน จึงสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์จากไม้เข้าไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศได้ โดยขณะนี้หลายประเทศที่เป็นคู่แข่งสำคัญ เช่น ประเทศจีน ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย ได้จัดทำมาตรฐานและมีระบบการรับรองมาตรฐานดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว (กระทรวงอุตสาหกรรม, ประกาศใช้ “มาตรฐานสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน”, 2560) ที่ผ่านมาการขอรับการรับรองจากหน่วยงานสากลที่ให้การรับรองการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนจาก Forest Stewardship Council (FSC) โดยกลุ่มผู้ประกอบการได้พบอุปสรรค ได้แก่ อัตราค่าใช้จ่ายสูงและมาตรฐานที่ใช้ในการรับรองไม่เหมาะสมกับบริบทการปลูกสวนป่าในประเทศไทย รวมทั้งผู้ปลูกรายย่อยไม่สามารถดำเนินการตามมาตรฐานเพื่อขอรับการรับรองได้ โดยมาตรฐานของ FSC เป็นมาตรฐานที่จัดทำขึ้นโดยกลุ่มในประเทศสหภาพยุโรป แต่ให้ใช้รับรองกับทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งมีลักษณะพื้นที่และการปลูกต้นไม้ที่แตกต่างกัน โดยกระบวนการตรวจรับรองส่วนมากใช้ผู้ตรวจประเมินจากต่างประเทศซึ่งขาดความเข้าใจในกฎหมายและบริบทของประเทศไทย ทั้งนี้ จากปัญหาดังกล่าว สมอ. จึงมีแนวทางการส่งเสริมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกผลิตภัณฑ์จากไม้ จึงได้กำหนดมาตรฐานและประกาศใช้มาตรฐานการจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มอก. 14061-2559 เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2559 ตลอดจนได้ดำเนินงานเพื่อให้ได้การรับรองที่เป็นการยอมรับในระดับสากล อันก่อให้เกิดประโยชน์ที่ได้รับจากการรับรองในสาขาการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ได้แก่ (1) ผู้ประกอบการสามารถส่งสินค้าผลิตภัณฑ์จากไม้ไปขายยังประเทศต่าง ๆ ปัจจุบันมีนโยบายในการสนับสนุนให้มีการบริโภคสินค้าที่มีการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Sustainable resource) (2) สนับสนุนให้มีการปลูกและใช้ไม้เพิ่มขึ้นในประเทศ และเพื่อการส่งออก ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกนอกจากการปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งมักมีปัญหาาราคาตกต่ำ และบุกรุกพื้นที่ป่า (3) ลดการใช้ไม้จากแหล่งที่ผิดกฎหมาย ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และเพิ่มพื้นที่ในการปลูกต้นไม้ตามนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ที่สามารถนำไปคำนวณเพื่อรายงานการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกของประเทศ และ (4) ส่งเสริมอาชีพการปลูกไม้ และสร้างวิชาชีพในสาขาการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2561ข)

3.3 ปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

3.3.1 ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

ที่ผ่านมาจากการศึกษาทบทวนข้อมูลเอกสารการประชุมของคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และติดตามความคืบหน้าเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) พบว่า คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความสำคัญด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ทั้งการส่งเสริมและแก้ไขข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้อง เช่น ในคราวประชุมคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สภาผู้แทนราษฎร ในชุดที่ 23 ครั้งที่ 11 วันที่ 2 กันยายน 2552 คณะกรรมการได้พิจารณาเรื่อง “ขั้นตอนการให้มาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) สำหรับสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ รวมถึงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการให้มาตรฐานอุตสาหกรรม” และในคราวการประชุมคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

สภาผู้แทนราษฎร ในชุดที่ 24 คณะกรรมาธิการได้พิจารณาเรื่อง “ผลกระทบจากสารตะกั่วในผลิตภัณฑ์สีและของเล่น” เนื่องจากตรวจพบว่าเด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดปทุมมาวาสและโรงเรียนบ้านฉาง จังหวัดระยอง ส่วนหนึ่งได้รับสารตะกั่วเกินค่ามาตรฐานซึ่งเกิดมาจากสีที่ใช้ทาเครื่องเล่นและโต๊ะ (ในขณะนั้นผลิตภัณฑ์สี ไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน จัดเป็นผลิตภัณฑ์ทั่วไป) โดยผลการพิจารณาของที่ประชุมคณะกรรมาธิการได้เสนอให้ สมอ. ควรกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สีทุกชนิดให้เป็นมาตรฐานบังคับ และกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสารพิษในผลิตภัณฑ์สี เช่น สารตะกั่ว สารหนู ฯลฯ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้องจะช่วยแก้ไขปัญหาสารตะกั่วจากผลิตภัณฑ์สีและของเล่นที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ ซึ่งในปัจจุบัน สมอ. ได้ดำเนินการกำหนดมาตรฐานสีและของเล่นเป็นมาตรฐานบังคับเรียบร้อยแล้ว

ในปัจจุบันจากการศึกษาเอกสารข้อมูลด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของ สมอ. และข้อมูลเผยแพร่จากสื่อมวลชนที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ แบ่งได้เป็น ๒ ประเด็น คือ พบผู้ทำ ผู้นำเข้า และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและความเสียหายต่อผู้บริโภค และการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายภายนอกประเทศ พบอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี ภายใต้ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยที่ต้องแบกรับภาระต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น สรุปได้ดังนี้

1) การกีดกันการตรวจควบคุม โดย สมอ. ซึ่งผู้รับใบอนุญาตอาจได้รับการตรวจควบคุมโรงงานผู้ทำผลิตภัณฑ์ หรือสถานที่จำหน่ายโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หากมีเหตุผลอันควรทำให้สงสัยว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน หรือได้รับข้อร้องเรียน เพื่อควบคุมดูแลให้มีการทำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐาน และป้องกันไม่ให้เกิดการนำเครื่องหมายมาตรฐานไปใช้ในทางที่ผิดหรือไม่เหมาะสม รวมถึงการกระทำอื่น ๆ ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่าผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายยังมีอยู่พอสมควรจากแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในประเทศไทย เนื่องจาก (1) ผู้ทำบางรายทำผลิตภัณฑ์ที่คุณภาพต่ำไม่ได้มาตรฐาน (2) ผู้นำเข้าบางรายนำผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐานเข้ามาในประเทศ และ (3) ผู้จำหน่ายบางรายนำผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่ำไม่ได้มาตรฐานมาจำหน่ายในประเทศ เช่น ผลิตภัณฑ์ท่อไอเสีย หมวกกันน็อค เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของประชาชนผู้บริโภค โดยมีตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนี้

(1) ผู้ทำบางรายทำผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐาน มอก. เช่น โรงงานผลิตท่อไอเสียทั้งท่อไอเสียรถจักรยานยนต์และชิ้นส่วนท่อไอเสีย ซึ่งผู้ทำดำเนินการไม่เป็นไปตามมาตรฐาน สมอ. ได้ดำเนินการยึดอายัดผลิตภัณฑ์ไว้เพื่อตรวจสอบ และสนับสนุนตามนโยบายรัฐบาลในการเข้มงวดกับร้านค้า ตกแต่งรถจักรยานยนต์ ดัดแปลงและจำหน่ายอุปกรณ์แต่งรถจักรยานยนต์ที่ไม่ได้มาตรฐาน มอก. เพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนรวมกลุ่มกันแข่งขันรถจักรยานยนต์ สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน ผู้ใช้รถและพักอาศัยตามพื้นที่ต่าง ๆ โดยผู้ทำ ผู้นำเข้าท่อไอเสียรถจักรยานยนต์ต้องได้รับอนุญาตจาก สมอ. ก่อนผลิตและนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ขณะเดียวกันผู้จำหน่ายก็ต้องจำหน่ายสินค้าที่มีเครื่องหมาย มอก. เท่านั้น หากมีการกระทำผิดจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายทันที (กรุงเทพฯธุรกิจ, ขยายผลตรวจค้นโรงงานผลิตชิ้นส่วนท่อไอเสียรถจักรยานยนต์, 2560)

(2) ผู้นำเข้าบางรายนำผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐานเข้ามาในประเทศไทย ทั้งผลิตภัณฑ์อุปโภค บริโภค และเวชภัณฑ์ที่นำเข้ามาจากประเทศต่าง ๆ มาจำหน่ายในประเทศไทย โดยไม่มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ซึ่งมีจำนวนมากที่ผ่านเข้ามาตามบริเวณเขตชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งหลาย เช่น ประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา หรือแม้แต่ทางภาคใต้ที่เป็นชายแดนติดกับประเทศมาเลเซีย โดยนำมาวางจำหน่ายทั่วประเทศทั้งในห้างสรรพสินค้า ในพื้นที่ชุมชน และในร้านค้าทั่วไป เช่น ผงซักฟอก ไม้ขีดไฟ ของเล่น ไฟแช็กก๊าซ หัวนมยางดูดเล่น ฟิล์มยืดหุ้มห่ออาหาร หลอดไฟฟ้า ตู้เย็น สับปะรดกระป๋อง ฝักบัวอาบน้ำ แอลกอฮอล์แข็งที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง หมวกกันน็อค สีเทียน ของเล่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องมีเครื่องหมาย มอก. ภาคบังคับเท่านั้น (เดลินิวส์, อย่าสับสน สมอ.ซีจีบีแคสสินค้า มอก.บังคับ, 2560)

(3) ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐานเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศไทย จากข้อร้องเรียนของผู้บริโภคหลายราย พบว่าเมื่อซื้อผลิตภัณฑ์ไปใช้แล้วเกิดความเสียหายอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่ผู้บริโภคซื้อมาจากแหล่งจำหน่ายสินค้าประเภททุกอย่างในราคา 20 บาท ซึ่งสาเหตุมาจากผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์บางรายไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ทำให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์บางรายการที่มีกฎหมายกำหนดไว้ ส่งผลให้ผู้จำหน่ายดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (ประชาชน, สินค้า 8 ชนิดที่พบว่าไม่ได้มาตรฐานในร้านค้า 20 บาทมีอะไรกันบ้าง, 2560) นอกจากนี้ ยังพบว่าแนวโน้มตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์เป็นช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นจากกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ จากข้อร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่ได้คุณภาพตามที่โฆษณา มีการลักลอบขายสินค้าหนีภาษี ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน และเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค และส่งผลทำให้รัฐสูญเสียรายได้ (โพสต์ทูเดย์, สมอ.เร่งแก้สินค้าออนไลน์ไร้มาตรฐาน, 2560)

2) สมอ.มีแนวทางการดำเนินการพิจารณามาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย จากกรณีตัวอย่างข้อร้องเรียนของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม่มีเครื่องหมาย มอก. โดยผู้ร้องเรียนซื้อสินค้าจากร้านค้าอุปกรณ์ก่อสร้าง แต่สินค้าไม่มีเครื่องหมาย มอก. และไม่ได้ระบุว่าสินค้าเป็นสินค้าชนิดใด ทำให้ยากต่อการพิจารณาขอขอยกเว้นผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบ หรือพิสูจน์สินค้าที่ผู้ร้องเรียนซื้อนั้นเข้าข่ายผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ โดยพิจารณาเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

(1) ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ร้องเรียนซื้อเป็นผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่ายที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องเป็นไปตามมาตรฐาน 2 ผลิตภัณฑ์ คือ สินค้าสำหรับแล็กเกอร์ มาตรฐานเลขที่ มอก.496-2553 และสินค้าสำหรับสีฟันแห้งเร็วในโตรเซลลูโลส มาตรฐานเลขที่ มอก.520-2553 สมอ. มีกระบวนการควบคุมกำกับดูแลก่อนถึงมือผู้บริโภค ดังนี้

ผู้ทำต้องได้รับใบอนุญาตทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานก่อนการผลิตเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้ได้รับใบอนุญาตทุกรายต้องได้รับการตรวจติดตามเป็นประจำอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ด้วยการตรวจติดตามระบบการควบคุมคุณภาพของโรงงานและสุ่มตัวอย่างทดสอบ เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐาน

ผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตนำเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานก่อนการนำเข้าเท่านั้น มีกระบวนการกำกับดูแลโดยการ

ตรวจติดตามเป็นประจำอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทุกรายที่ได้รับใบอนุญาต ด้วยการตรวจติดตามระบบการควบคุมคุณภาพของโรงงานและสู่มตัวอย่างทดสอบ เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐาน

ผู้จำหน่าย สมอ. มีการควบคุม ผู้ใดมีผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่าย เพื่อโฆษณาจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายต้องปฏิบัติตามมาตรา 36 หากฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 55 และดำเนินการตรวจควบคุมสถานที่จำหน่ายเป็นประจำทุกปีงบประมาณ

(2) ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ร้องเรียนซื้อผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเภทมาตรฐานทั่วไป จึงไม่อยู่ในข่ายควบคุมตามพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ผู้ทำ สามารถยื่นขอรับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ตามความสมัครใจ ผู้ได้รับใบอนุญาตสามารถแสดงเครื่องหมายบนฉลากผลิตภัณฑ์ได้ เมื่อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่แสดงเครื่องหมาย นอก ก็ได้หากผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน โดยไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติ

(3) กรณีผลิตภัณฑ์ที่ผู้ร้องเรียนซื้อไปนั้นใช้งานทั่วไปไม่ได้อยู่ในกรณี 1) และ 2) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ สมอ. ไม่มีการกำหนดเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมก่อน ผู้ทำสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้ หรือขึ้นอยู่กับผู้ซื้อผู้ขายตกลงกัน และผู้จำหน่ายย่อมสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีการกำหนดมาตรฐานมาจำหน่ายได้ โดยไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, การดำเนินตอบกลับเรื่องข้อร้องเรียน, 2561)

3.3.2 อุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) กรณีความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) เป็นความตกลงที่อยู่ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์ เนื่องจากประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ต้องปฏิบัติตามความตกลงว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า รวมถึงอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีนำเข้ารูปแบบต่าง ๆ

1) มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี สามารถจำแนกได้ 8 กลุ่ม คือ

(1) มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-Dumping: AD) ประเทศผู้นำเข้าเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาดจากบริษัทผู้ส่งออกมายังประเทศผู้นำเข้า

(2) มาตรการตอบโต้การอุดหนุน (Countervailing Duty: CVD) ประเทศผู้นำเข้าเก็บอากรตอบโต้การอุดหนุนเพิ่มเติมจากภาษีนำเข้าปกติ โดยอ้างว่าสินค้านำเข้าได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลประเทศที่ผลิตสินค้านั้น ๆ

(3) มาตรการปกป้องจากการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น (Safeguard Measure: SG) ประเทศผู้นำเข้าเก็บอากรปกป้องเพิ่มเติมจากภาษีนำเข้าปกติได้ โดยอ้างว่ามีการนำเข้าที่ผิดปกติ ทั้งในรูปของการนำเข้ามาของสินค้าในปริมาณที่มากกว่าปกติ หรือการนำเข้ามาในราคาที่ต่ำกว่าปกติ

(4) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary: SPS) การใช้มาตรฐานเรื่อง SPS ที่สูงมาก จนเป็นอุปสรรคต่อสินค้านำเข้าในเชิงพาณิชย์

(5) มาตรการอุปสรรคเทคนิคทางการค้า (Technical Barrier to Trade: TBT) กำหนดมาตรฐานทางการค้า อาทิ การกำหนดการติดฉลากและบรรจุภัณฑ์ที่สูงมากจนเป็นอุปสรรคต่อสินค้านำเข้าในเชิงพาณิชย์

(6) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับปัญหาโลกร้อน การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติมาเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า

(7) มาตรการด้านแรงงานเกี่ยวกับสินค้านำเข้า ต้องไม่ได้ผลิตโดยเด็กหรือนักโทษ

(8) รูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดซื้อโดยรัฐ การผูกขาดการนำเข้า และกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552, น. 1)

2) มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barrier to Trade: TBT) มีเป้าหมายเพื่อลดการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีจากการกำหนดมาตรฐานหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศที่มีความแตกต่างกันของประเทศสมาชิก และวัตถุประสงค์ 2 ประการหลัก คือ เพื่อให้ประเทศสมาชิกมั่นใจว่า กฎระเบียบทางเทคนิค (Technical Regulations) มาตรฐาน (Standards) และกระบวนการประเมินความสอดคล้อง (Conformity Assessment Procedures) ที่ออกมานั้นจะไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคที่ไม่จำเป็นต่อการค้า และเพื่อให้สิทธิแก่ประเทศสมาชิกในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อปกป้องชีวิตหรือสุขภาพของคน สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีหลักการสำคัญพื้นฐาน 7 ประการ คือ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ หลักการหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่ไม่จำเป็นต่อการค้า หลักการปรับให้สอดคล้อง หลักการการใช้มาตรฐานระหว่างประเทศ หลักการยอมรับความเท่าเทียมกันและการยอมรับซึ่งกันและกัน หลักความโปร่งใส และหลักการการปฏิบัติที่พิเศษและแตกต่าง ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลง TBT ได้แก่ (1) ประเทศสมาชิกมีสิทธิในการโต้แย้งหรือให้ข้อคิดเห็นในการจะออกกฎระเบียบของประเทศสมาชิกอื่น (2) ผู้ประกอบการไทยได้รับทราบข้อมูลกฎระเบียบของประเทศสมาชิกอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อการค้าก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ เพื่อการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า และ (3) ช่วยอำนวยความสะดวกและลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก สมาชิก (กรมควบคุมมลพิษ, ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า, ม.ป.ป., น. 1-4)

ทั้งนี้ สมอ.เป็นหน่วยงานด้านการมาตรฐานของประเทศไทย ได้ติดตามมาตรการและกฎระเบียบของประเทศสมาชิกอย่างต่อเนื่องเพื่อแจ้งเตือนล่วงหน้าให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการของไทยได้รับทราบมาตรการและกฎระเบียบของประเทศสมาชิกที่มี/อาจมีผลกระทบต่อโดยตรงต่อการค้าและการส่งออกของไทยได้เตรียมพร้อมรองรับมาตรการดังกล่าว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, เตือนภัยสินค้าอุตสาหกรรม, 2561ค)

3) มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า TBT มีข้อสังเกต สรุปได้ดังนี้

(1) ประเทศที่พัฒนาแล้ว จะกำหนดมาตรการทางเทคนิค (Technical Regulations) ที่มีความซับซ้อน เนื่องจากในกระบวนการผลิตหรือทดสอบผลิตภัณฑ์ต้องอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีระดับสูงและค่อนข้างซับซ้อน โดยประเทศที่ต้องการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้ระดับมาตรฐานสูง และมีหลายมาตรการที่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในสหภาพยุโรปได้ส่งผลกระทบต่อประเทศที่ส่งออกและนำเข้าผลิตภัณฑ์เพราะต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานสูง เช่น มาตรการกำจัดเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และกฎระเบียบเกี่ยวกับเคมีภัณฑ์ของสหภาพยุโรป เป็นต้น

(2) หลายมาตรการที่แต่ละประเทศออกมากำหนดใช้เพื่อเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมของประเทศตน หรือต้องการกีดกันการนำเข้าเพื่อลดการขาดดุลทางการค้า เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในสหภาพยุโรป ซึ่งมีมาตรการทางเทคนิคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารหรือสินค้าเกษตร เพราะต้องการปกป้องภาคเกษตรของประเทศ ทั้งนี้ จะเห็นได้จากการออกมาตรการติดฉลากเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ถูกดัดแปลงพันธุกรรม Genetically Modified Organisms (GMOs) ของประเทศต่าง ๆ ในสหภาพยุโรป

(3) ประเทศที่มีอุตสาหกรรมใดสำคัญจะออกกฎระเบียบทางเทคนิคเกี่ยวกับอุตสาหกรรมนั้น ๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมรถยนต์ได้ออกกฎระเบียบทางเทคนิคเกี่ยวกับอุตสาหกรรมยานยนต์และส่วนประกอบรถยนต์ออกมาหลายมาตรการ ได้แก่ ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยด้านยานยนต์ (เข็มขัดนิรภัย)

(4) กฎระเบียบทางเทคนิคและมาตรฐานที่มักจะเป็นอุปสรรคทางการค้าต่อประเทศไทย คือ มาตรฐานด้านการติดฉลากและการหีบห่อ โดยผู้นำเข้าบางประเทศกำหนดให้ผู้ผลิตสินค้านำเข้าติดฉลากบนภาชนะหรือหีบห่อผลิตภัณฑ์ประเภทผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ข้อมูลในเรื่องส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนรายละเอียดและคุณสมบัติอื่น ๆ ของสินค้าอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคอย่างชัดเจนเพื่อใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ให้ได้รรถประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ยังมีกฎระเบียบทางเทคนิคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทยมี 4 เรื่อง ได้แก่ มาตรการฉลากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศต่าง ๆ กฎระเบียบเกี่ยวกับเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กฎระเบียบควบคุมเคมีภัณฑ์ของสหภาพยุโรป และข้อบังคับใช้เครื่องหมาย CCC Mark หรือ China Compulsory Certification Mark ของประเทศจีน ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่แสดงว่าสินค้าที่จำหน่ายในประเทศจีนทั้งที่นำเข้าและผลิตในประเทศมีการออกแบบและผลิตได้มาตรฐานด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมตามที่รัฐบาลประเทศจีนกำหนด

จากข้อสังเกตดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่ามาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barrier to Trade: TBT) ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย คือ ทำให้ผู้ประกอบการไทย มีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องรับภาระค่าใช้จ่าย และขั้นตอนการผลิตต้องปรับกระบวนการจัดการผลิตภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องตามกฎระเบียบของประเทศสมาชิก (กรมควบคุมมลพิษ, ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า, ม.ป.ป., น. 8-14)

ซึ่งสอดคล้องกันกับผลการศึกษาของ จิรัชยา นันทสุขเกษม (2557) ได้ศึกษากฎหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของไทยและประเทศคู่ค้าสำคัญ พบว่ายังมีรายละเอียดข้อกำหนดต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดอุปสรรคในการค้าระหว่างประเทศผู้ส่งออกต้องมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ขั้นตอนมากขึ้น ในการปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้านั้น ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องให้ความสำคัญกับมาตรการเหล่านี้ ไม่ใช่เพียงแค่มาตรการที่จะตั้งรับ แต่จะต้องร่วมกันสร้างมาตรการเชิงรุกเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคของไทย พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานสินค้าของชาติให้เป็นที่ยอมรับ

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 ลักษณะการดำเนินงานเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 มีภารกิจด้านการมาตรฐานของประเทศทั้งกำหนดมาตรฐานตรวจสอบและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ขจัดอุปสรรคทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน และส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ ทั้งนี้ สมอ. ได้มีการปรับปรุงการมาตรฐานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสการค้าโลกที่เกิดขึ้นให้ทันสมัยและสะดวกต่อการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) แบ่งออกได้เป็น 1) มาตรฐานประเภทไม่บังคับหรือมาตรฐานทั่วไป ซึ่งผู้ทำผลิตภัณฑ์สามารถขอรับใบอนุญาตจาก สมอ. ได้ตามสมัครใจ และ 2) มาตรฐานประเภทบังคับ ซึ่งผู้ทำผลิตภัณฑ์หรือผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตจาก สมอ. เท่านั้น จึงสามารถดำเนินการทำหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ตามที่ มอก. กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ กล่าวได้ว่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นแนวทางให้ภาคธุรกิจหรือผู้ประกอบการทั้งผู้ทำ ผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สามารถใช้ดำเนินการตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้การผลิตมีคุณภาพและผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐานและในฐานะที่เป็นประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ จะต้องปรับปรุงมาตรฐานของประเทศให้ทันต่อการพัฒนาตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ ในสถานการณ์ที่แต่ละประเทศใช้มาตรการกีดกันทางการค้าและมีการแข่งขันทางการค้าที่นับว่ารุนแรงมากขึ้น สมอ. เป็นหน่วยงานด้านการมาตรฐานของประเทศ จำเป็นต้องกระตุ้นให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานรองรับเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคต้องการทั้งตลาดภายในประเทศและนอกประเทศ อันส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4.1.2 แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ โดยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) เป็นเสมือนเครื่องมือกลไกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมทั้งการผลิตและการส่งออกให้เป็นที่ยอมรับจากเวทีโลก รวมทั้งรักษาผลประโยชน์ของประเทศทั้งตลาดในประเทศและนอกประเทศ

แนวนโยบายของรัฐบาลต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–พ.ศ. 2580) โดยภาคอุตสาหกรรมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพและมีมาตรฐานรับรองเป็นที่ยอมรับของ

ตลาดสากล โดยรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการขนาดใหญ่และกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ซึ่งผู้ประกอบการ SMEs/Startup ที่มีศักยภาพแต่ไม่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ทำให้สูญเสียโอกาสในการแข่งขันและไม่สามารถทำผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ออกสู่ตลาดได้โดยมาตรฐานผลิตภัณฑ์จะเข้ามาช่วยส่งเสริมผู้ประกอบการดังกล่าวเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อสร้างรายได้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจ้างแรงงานให้กับประชาชนในประเทศ ทั้งนี้ รัฐบาลยังให้การสนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมใหม่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) ซึ่งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้งที่มีอยู่เดิมและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตต้องการมาตรฐานมารองรับ จำเป็นอย่างยิ่งที่ สมอ.จะต้องเร่งกำหนดมาตรฐานขึ้นมารองรับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวให้ทันต่อการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการใช้กลไกมาตรฐานผลิตภัณฑ์จะส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมทำให้ประเทศไทยสามารถสร้างรายได้และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

4.1.3 ปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จากการศึกษาผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย พบว่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบางรายการที่ผู้ประกอบการทั้งผู้ทำ ผู้นำเข้า และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและเกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐาน และทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ เพราะผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐานจะมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าทำให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ในราคาที่ถูกกว่าซึ่งเป็นแรงจูงใจต่อผู้ซื้อ ตลอดจนการนำเข้าและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่ำมาตรฐานที่มาจากต่างประเทศ ส่งผลกระทบทั้งประชาชนผู้บริโภคและเศรษฐกิจของประเทศ

จากการศึกษาอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี กรณีความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) พบว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ไทยไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศมีอุปสรรคเกี่ยวกับมาตรการกีดขวางทางการค้า โดยประเทศคู่ค้าอ้างกฎระเบียบทางเทคนิค มาตรฐาน และกระบวนการประเมินความสอดคล้องเพื่อลดการนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่น ๆ ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ต้องปฏิบัติตามความตกลงดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการไทยมีต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องรับภาระค่าใช้จ่ายและขั้นตอนการผลิตต้องปรับกระบวนการจัดการผลิตภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องตามกฎระเบียบของประเทศสมาชิก

4.2 อภิปรายผล

4.2.1 ลักษณะการดำเนินงานเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งมีบทบาทภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยภารกิจกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ได้สอดคล้องตามหลักการมาตรฐานที่สะท้อนถึงเจตนารมณ์และลักษณะที่สำคัญของการกำหนดมาตรฐาน เช่น การลด

แบบและขนาด การเห็นพ้องต้องกัน การนำมาตราฐานไปใช้ปฏิบัติได้ตามมาตรฐาน มาตรฐานต้องทันสมัยอยู่เสมอ มาตรฐานต้องมีข้อกำหนดที่จำเป็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ และมาตรฐานควรนำไปใช้โดยเสรี ตลอดจนวนระดับของมาตรฐานจะเป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งประโยชน์ของการมาตรฐานต่อผู้ผลิต ประโยชน์ของการมาตรฐานต่อผู้บริโภคบริโภค และประโยชน์ของการมาตรฐานต่อเศรษฐกิจโดยรวมหรือประโยชน์ร่วมกัน

ภารกิจการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ได้สอดคล้องตามหลักการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในการควบคุมติดตามผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการปกป้องดูแลผู้บริโภค ให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรมและประหยัดจากการบริโภคสินค้าและบริการ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ในตลาดมีเป็นจำนวนมากทำให้ผู้ผลิตต้องแข่งขันกันในเรื่องธุรกิจมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค แต่มีผู้ผลิตบางรายที่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ทำให้รัฐบาลต้องทำหน้าที่ดูแล และกำกับแก้ไข โดยมุ่งหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อไม่ให้เสียเปรียบผู้ผลิต ไม่ให้ผู้บริโภคตกเป็นเหยื่อของการโฆษณา เพื่อควบคุมสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ปลอดภัย หรือเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

4.2.2 แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมทั้งการผลิตและการส่งออกให้เป็นที่ยอมรับจากเวทีโลก รวมทั้งรักษาผลประโยชน์ของประเทศทั้งตลาดในประเทศและนอกประเทศ ได้สอดคล้องและเชื่อมโยงตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้หลุดพ้นจากปัญหากับดักรายได้ปานกลางเปลี่ยนไปเป็นประเทศที่มีรายได้สูงและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่ หรือ New Engines of Growth โดยมาตรฐานผลิตภัณฑ์จะช่วยสนับสนุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งการผลิตและการส่งออกของภาคอุตสาหกรรม สามารถสร้างรายได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเกิดการจ้างงานจำนวนมากให้แก่ประชาชนในประเทศ อันจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงสามารถรักษาระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ได้อย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน ก้าวไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วบรรลุผลได้ตามเป้าหมายในปี 2580

4.2.3 ปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1) ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ได้คุณภาพขาดมาตรฐานรองรับ และทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ เพราะสินค้าที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานจะมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำทำให้ผู้จำหน่ายสินค้าขายได้ในราคาที่ถูกลงและจูงใจต่อผู้ซื้อสินค้าตลอดจนการนำเข้าและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานที่นำเข้ามาจากต่างประเทศได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้บริโภคและเศรษฐกิจของประเทศอันอาจเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ได้สอดคล้องตามหลักการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค โดยภารกิจดำเนินการตรวจควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการปกป้องดูแลผู้บริโภค ให้ได้รับความปลอดภัยเป็นธรรมและประหยัดจากการบริโภคสินค้าและบริการ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ในตลาดมีเป็นจำนวนมากทำให้ผู้ผลิตต้องแข่งขันกันในเรื่องธุรกิจมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค แต่มีผู้ผลิตบางรายที่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ทำให้รัฐบาลต้องทำหน้าที่ดูแล และกำกับแก้ไข โดยมีมุ่งหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อไม่ให้เสียเปรียบผู้ผลิต ไม่ให้ผู้บริโภคตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาเพื่อควบคุมสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานไม่ปลอดภัย หรือเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งดำเนินการตรวจติดตามการใช้เครื่องหมายมาตรฐาน เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายมาตรฐาน และผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ยังคงมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ

2) อุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี กรณีความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) อยู่ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก โดย TBT มีเป้าหมายเพื่อลดการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีจากการกำหนดมาตรฐานหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศที่แตกต่างกันของสมาชิก แต่ประเทศที่ต้องการลดการนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่น ๆ อาจอาศัยกฎระเบียบทางเทคนิคเป็นมาตรการกีดขวางทางการค้า โดยอ้างความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพของคนในประเทศเป็นหลัก รวมทั้งกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่บังคับใช้อยู่ในแต่ละประเทศแตกต่างกันจึงมีผลให้สินค้าของประเทศสมาชิกไม่สามารถเข้าไปจำหน่ายได้โดยสะดวก ทั้งนี้ มาตรการทางเทคนิคต่อการค้าที่แต่ละประเทศเสนอขึ้นมาบังคับใช้ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคอุตสาหกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผลกระทบต่อประเทศไทยทำให้ผู้ประกอบการไทยมีต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องรับภาระค่าใช้จ่ายและขั้นตอนการผลิตต้องปรับกระบวนการจัดการผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องตามกฎระเบียบของประเทศสมาชิก ได้สอดคล้องตามผลการศึกษาของจิริชยา นันทสุขเกษม (2557) พบว่ายังมีรายละเอียดข้อกำหนดต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างกว้างขวางทำให้

เกิดอุปสรรคในการค้าระหว่างประเทศผู้ส่งออกต้องมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ขั้นตอนมากขึ้นในการปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้านั้น ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องให้ความสำคัญกับมาตรการเหล่านี้ ไม่ใช่เพียงแค่มาตรการที่จะตั้งรับ แต่ยังต้องร่วมกันสร้างมาตรการเชิงรุกเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคของไทยพร้อมทั้งสร้างมาตรฐานสินค้าของชาติให้เป็นที่ยอมรับ

4.3 ข้อเสนอแนะ

4.3.1 การตรวจสอบควบคุม ควรมีมาตรการเชิงรุกเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคของไทย เช่น การตรวจสอบโรงงานทำผลิตภัณฑ์ ด้านการค้าขายแดนทั่วประเทศและท่าเรือขนส่งสินค้า เพื่อตรวจจับผลิตภัณฑ์ต่ำมาตรฐานก่อนเข้าสู่ตลาดในประเทศ และเฝ้าระวังตรวจสอบผลิตภัณฑ์จากประเทศที่มีปัญหาทางด้านมาตรฐาน และควรมีการบูรณาการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการลักลอบนำผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเข้ามาในประเทศเพื่อจำหน่ายในตลาดสินค้าทั่วไปและตลาดสินค้าออนไลน์ที่เป็นที่นิยมของผู้ซื้อในปัจจุบัน

4.3.2 ควรมุ่งสร้างองค์ความรู้และเสริมแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการทั้งผู้ทำ ผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และเพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่ 1) ควรให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยเน้นกระบวนการกำหนดมาตรฐาน ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทั้งมาตรฐานประเทศและมาตรฐานสากล 2) ควรสร้างภาคีเครือข่าย มอก. เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน สถานประกอบการ โรงเรียน หน่วยงานราชการ วัดและอื่น ๆ เพื่อป้องกันและเฝ้าระวังการผลิต การนำเข้า และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับฟังความคิดเห็นด้านการมาตรฐานประเทศและมาตรฐานสากล และ 3) ควรสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายได้รับข้อเสนอพิเศษ เช่น ปรึลดค่าใช้จ่ายการขอใบอนุญาต ลดหย่อนภาษีอากร และการมอบใบประกาศและรางวัล เป็นต้น

4.3.3 ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สำหรับภาคเอกชนผู้ผลิตสินค้าจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวโน้มการบริโภคของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพของแรงงาน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อผลกระทบของสินค้าต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อย่งเห็นได้ชัด จากความเข้มงวดในด้านการใช้วัตถุดิบและการใช้สารที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศคู่ค้าที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

4.3.4 ควรสร้างมาตรฐานประเทศสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ จะต้องปรับปรุงระบบมาตรฐานของประเทศให้ทันต่อการพัฒนาตามมาตรฐานสากลและในสถานการณ์ที่ยังมีการใช้ข้อกีดขวางทางเทคนิคต่อการค้า จำเป็นต้องกระตุ้นให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทั้งส่งออกและจำหน่ายในประเทศได้มีการพัฒนาร่วมกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอก โดยอาศัยการจัดระบบมาตรฐานไทยให้สอดคล้องกับระบบมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

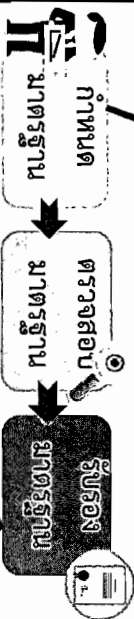
การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

เศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ

บทบาทหน้าที่ สผอ.

พ.ร.บ.มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

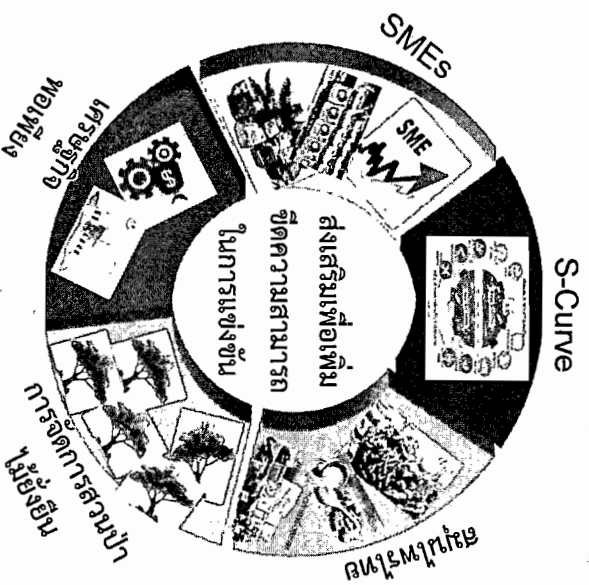
มอก.บังคับ มอก.ไม่บังคับ มผช. ฉลาดาเซียว

ปัญหา/อุปสรรค

ผลิตภัณฑ์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
มาตรการกีดกันทางค้าที่ไม่ใช่ภาษี
อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

ส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์
ตามนโยบายรัฐบาล

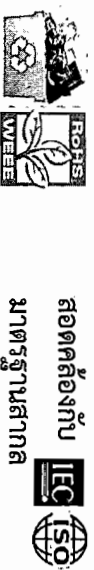

ข้อเสนอแนะ

ควรมีมาตรการตรวจสอบ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้

ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์
ควรมีมาตรฐานประเทศไทย
สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559ก). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2560-2564 (ฉบับทบทวน)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559ข). *ยุทธศาสตร์พัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (2560-2579)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2560). *รายงานประจำปี 2559 สมอ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2560). *10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.

บทความวารสาร

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (มีนาคม 2561). อุตสาหกรรม 4.0 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ขับเคลื่อนประเทศไทย. *วารสารอุตสาหกรรม*, (10), 12-15.
- ปัญญา เบญจศิริวรรณ. (มกราคม 2556). การศึกษากับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. *สารวุฒิสภา*, 21(1), 23-25.
- สำนักงานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (เมษายน 2559ก). กระทรวงอุตสาหกรรมจับมือกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Spring up. *สมอ สาร*, 43(498), 3-6.
- สำนักงานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (เมษายน 2561จ). สมอ. แผลงผลการดำเนินงาน รอบ 6 เดือน ประจำปี 2561. *สมอ สาร*, 45(512), 3-5.

วิทยานิพนธ์

- จิรัชยา นันทสุขเกษม. (2557). *ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT Agreement): ศึกษากรณีพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, คณะนิติศาสตร์.

ราชกิจจานุเบกษา

- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 12.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559ค). *ประโยชน์ของมาตรฐาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/0eZ9oD>

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559ง). *มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/yrxTHq>

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559จ). *ระดับมาตรฐาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/33Dby1>

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559ฉ). *หลักการของมาตรฐาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/V1IFhg>

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2560). *ประกาศใช้ “มาตรฐานสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/lqMcAn>

กรุงเทพฯธุรกิจ. (2560). *ขยายผลตรวจค้นโรงงานผลิตชิ้นส่วนท่อไอเสียรถจักรยานยนต์ในย่านตำบลคอกกระบือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/pMbDvs>

กรมควบคุมมลพิษ. (ม.ป.ป.). *ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/BlkQwS>

เดลินิวส์. (2560). *อย่าสับสน สมอ.ชี้จับแค่สินค้า มอก.บังคับ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/ITvll4>

ประชาชาติ. (2560). *สินค้า 8 ชนิดที่พบว่าไม่ได้มาตรฐานในร้านค้า 20 บาทมีอะไรกันบ้าง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/xsEEeC>

ผู้จัดการออนไลน์. (2560). *สมอ.จ่อประกาศ “มอก.” สมุนไพรไทยเพิ่ม 5 ชนิด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/bfPOlm>

โพสต์ทูเดย์. (2560). *สมอ.เร่งแก้สินค้าออนไลน์ไร้มาตรฐาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/G8e1yV>

มติชน. (2559). *ชุดมอก.สมุนไพรไทย ปี 60 นำร่องพืช 10 ชนิด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/rFleUB>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2558). *พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/LEXmuz>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/LRaXhi>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ฉบับเสนอสถานะติบัญญัติแห่งชาติ)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/r2KPcd>

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2557). *คู่มือการขอรับใบอนุญาต*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/LRaXhi>

- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2558ก). *การมาตรฐานระหว่างประเทศ ASEAN*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/uyvu8R>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2558ข). *การมาตรฐานระหว่างประเทศ IEC*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/LRaXhi>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2558ค). *การมาตรฐานระหว่างประเทศ ISO*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/jXdKcF>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2558ง). *การมาตรฐานระหว่างประเทศ WTO*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/LRaXhi>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2559ข). *ยุทธศาสตร์สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2560-2564*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2561 จาก <https://is.gd/X5GUKd>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561ก). *การดำเนินตอบกลับเรื่องข้อร้องเรียน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2561 จาก <https://is.gd/dGSF3u>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561ข). *การดำเนินนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล “มาตรฐานการจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <http://pr.tisi.go.th/4740/>
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561ค). *เตือนภัยสินค้าอุตสาหกรรม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/c2nFvx>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2552). *อุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี (Non-Tariff Barriers: NTB) ต่อสินค้าเกษตร*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/a3XEtg>
- สำนักนโยบายอุตสาหกรรมมหภาค. (ม.ป.ป.). *แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/QnERr8>
- องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค. (ม.ป.ป.). *สิทธิผู้บริโภคสากล 8 ประการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 จาก <https://is.gd/UC6lxR>

ภาคผนวก

กิจกรรมด้านมาตรฐานของและเครื่องหมายมาตรฐาน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีกิจกรรมหลักด้านมาตรฐานที่รับผิดชอบดำเนินการ ดังนี้ 1) กิจกรรมการกำหนดมาตรฐาน 2) กิจกรรมการตรวจสอบ 3) กิจกรรมการรับรอง และ 4) กิจกรรมด้านมาตรวิทยา ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอก โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) การกำหนดมาตรฐาน

(1) มาตรฐานระดับประเทศ กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ประเภทบังคับและไม่บังคับตามความต้องการ และการขยายตัวของอุตสาหกรรม การค้า และเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รักษาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมไทยแข่งขันได้ในตลาดโลก

(2) มาตรฐานระดับสากล ได้ร่วมกำหนดมาตรฐานกับองค์กรสากลที่สำคัญ คือ องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) คณะกรรมาธิการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical Commission: IEC)

(3) การกำหนดพระราชกฤษฎีกาให้ผลิตภัณฑ์ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการประเภทรธุรกิจของผู้ประกอบการที่ทำ หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ที่จะต้องได้รับอนุญาตจาก สมอ. ก่อนจึงจะทำหรือนำเข้าได้ รวมทั้งการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ สมอ. กำหนด หลังจากได้รับใบอนุญาตแล้ว เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีความรู้ ความเข้าใจ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการของ สมอ. ในการอนุญาตให้ทำและนำเข้าผลิตภัณฑ์สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(4) โดยมาตรฐานของ สมอ. แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ มาตรฐานพื้นฐาน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ และมาตรฐานระบบการบริหารจัดการ กรรมวิธีในการกำหนดมาตรฐาน โดยการใช้กฎต่าง ๆ เพื่อพิจารณากิจกรรมเฉพาะอย่างมีระเบียบ ประโยชน์และด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านเศรษฐกิจส่วนรวม สภาพในทางปฏิบัติ และความต้องการในด้านความปลอดภัย

(5) การจัดทำมาตรฐาน มอก. จะดำเนินการจัดทำร่างมาตรฐาน โดยคณะกรรมการ วิชาการ (กว.) มีองค์ประกอบด้วยกัน ๓ ฝ่าย คือ ผู้ผลิต ผู้บริโภค และนักวิชาการ เมื่อพิจารณาจัดทำ มาตรฐานแล้ว จะเวียนร่างมาตรฐานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมาตรฐานทราบ และจะประกาศมาตรฐาน ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

2) กิจกรรมการตรวจสอบ

การตรวจสอบและการรับรอง เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อแสดงถึงความเป็นไปตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการ ระบบ บุคลากร หรือหน่วยงาน โดยกิจกรรมดังกล่าวครอบคลุมถึง การทดสอบ และสอบเทียบ การตรวจ การรับรอง และการรับรองระบบงาน เมื่อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ได้แล้ว สมอ. จะให้การรับรอง โดยจะทำการทดสอบผลิตภัณฑ์ ประกอบกับประเมินระบบการควบคุมคุณภาพของโรงงาน หากปรากฏว่าผู้ทำสามารถทำและรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานได้ก็จะทำการรับรอง และจะทำการตรวจติดตามผลจากท้องตลาดและโรงงานเป็นระยะ

3) การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

(1) การรับรองตามมาตรฐานของประเทศ สมอ. ให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยการอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน จำนวน 2 แบบ คือ

เครื่องหมายมาตรฐานไม่บังคับ (ทั่วไป)

(มาตรา 16) เป็นมาตรฐานที่กำหนดเพื่อให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยทั่วไป โดยผู้ประกอบการที่ทำผลิตภัณฑ์สามารถยื่นขอใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานได้ด้วยความสะดวกใจ เมื่อ สมอ. ได้ตรวจสอบโรงงาน กรรมวิธีการผลิต และทดสอบผลิตภัณฑ์และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว สมอ. ก็จะอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานที่ผลิตภัณฑ์นั้นได้

เครื่องหมายมาตรฐานบังคับ (มาตรา 20

และมาตรา 21) เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัย และเพื่อป้องกันความเสียหาย อันอาจเกิดแก่ประชาชนหรือกิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ โดยการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน หรือที่เรียกว่า มาตรฐานบังคับ ซึ่งผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้นำเข้าจะต้องผลิต จำหน่ายและนำเข้าแต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานตามที่สำนักงานประกาศกำหนดเท่านั้น หากไม่ทำตามจะมีความผิดตามกฎหมาย

(2) การรับจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ สมอ. ให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ยังมิได้กำหนดมาตรฐาน โดยการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรี

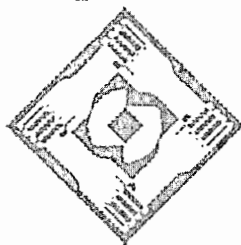
(3) การเป็นหน่วยตรวจให้กับสถาบันมาตรฐานต่างประเทศ สมอ. ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยตรวจของสถาบันมาตรฐานต่างประเทศ เพื่อรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานของประเทศญี่ปุ่น (JIS MARKS) ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

และประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ นอกจากนี้ยังตรวจติดตามผลให้กับประเทศสาธารณรัฐอาฟริกาใต้ (SABS) ด้วย

(4) การรับรองฉลากเขียว (Green Label) สมอ. ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ดำเนินโครงการฉลากเขียวเพื่อให้การรับรอง โดยให้ใช้ฉลากเขียว สำหรับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ช่วยลดมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมและเพื่อผลักดันให้ผู้ผลิตใช้เทคโนโลยี หรือวิธีการผลิต ที่ให้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย

(5) การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เป็นการให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ผลิตในชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง หรือชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดเลือกจากจังหวัด และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ประกาศกำหนดไว้และจะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง

(6) การรับรองระบบงาน

- การรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการ สมอ.ได้ดำเนินการรับรองขีดความสามารถทางวิชาการ และระบบคุณภาพ การทดสอบของห้องปฏิบัติการสอบเทียบและห้องปฏิบัติการทดสอบตามมาตรฐานข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยความสามารถของห้องปฏิบัติการสอบเทียบและห้องปฏิบัติการทดสอบ (มอก.17025-2543) ซึ่งเหมือนกันทุกประการกับ ISO/IEC 17025 ซึ่งขอบข่ายของการรับรองอาจเป็นการรับรองการทดสอบหรือสอบเทียบทุกรายการหรือบางรายการของห้องปฏิบัติการก็ได้

- การจดทะเบียนบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิ หลักสูตรและองค์การฝึกอบรมด้านการมาตรฐาน เป็นการให้การจดทะเบียนบุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินการจดทะเบียนหลักสูตรฝึกอบรมและองค์การฝึกอบรมด้านการมาตรฐานในกลุ่มสาขาต่าง ๆ ได้แก่ ระบบการบริหารงานคุณภาพ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร ระบบห้องปฏิบัติการทดสอบและห้องปฏิบัติการสอบเทียบ ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยระบบการรับรองผลิตภัณฑ์และระบบอื่น ๆ

ตามมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานอื่น ๆ ที่สากลยอมรับ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, https://www.tisi.go.th/website/about/about_vision)

4) กิจกรรมด้านมาตรวิทยา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอก

(1) ความหมายมาตรวิทยา ตามพระราชบัญญัติพัฒนาระบบมาตรวิทยาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 ได้ให้ความหมายของคำว่า “มาตรวิทยา” คือ ศาสตร์เกี่ยวกับการวัด ปริมาณและการประยุกต์ใช้ศาสตร์นั้น และให้หมายความรวมถึงกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับการสอบเทียบ ปรับตั้งความถูกต้องของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวัดปริมาณหรือวิเคราะห์ทดสอบ (<https://is.gd/ITULNs>)

(2) ประเภทของมาตรวิทยา แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ มาตรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (Scientific Metrology) เกี่ยวข้องกับองค์การและการพัฒนามาตรฐานการวัด รวมทั้ง การดูแลรักษา มาตรวิทยาเชิงอุตสาหกรรม (Industrial Metrology) เกี่ยวข้องกับการทำให้มั่นใจในหน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้วัดในอุตสาหกรรม รวมทั้งในกระบวนการผลิตและการทดสอบ และมาตรวิทยาเชิงกฎหมาย (Legal Metrology) เกี่ยวข้องกับการวัดที่มีผลต่อความโปร่งใสทางธุรกิจ สุขภาพ และความปลอดภัย ทั้งนี้ มาตรวิทยาพื้นฐาน จะไม่มีค่านิยามที่เป็นสากล แต่แสดงถึงระดับสูงสุดของความถูกต้องในสาขาที่ระบุ มาตรวิทยาพื้นฐาน อาจจะสามารถอธิบายได้ว่าเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ขั้นสูง

(3) ลักษณะของมาตรวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม เป็นการทดสอบ และการวัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพต่าง ๆ ของกิจกรรมทางอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงความต้องการในเรื่องของการสอบกลับได้ ซึ่งกำลังจะเป็นส่วนที่สำคัญสำหรับการวัด การยอมรับความสามารถด้านมาตรวิทยาในแต่ละระดับของสายโซ่ของการสอบกลับได้ จะต้องได้รับการสถาปนาขึ้นโดยมีข้อตกลงยอมรับร่วมกัน เช่น CIPM MRA และ ILAC MRA รวมถึงการรับรองระบบคุณภาพ และการทบทวน (สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ, 2546, มาตรวิทยา ฉบับย่อ, <https://is.gd/uE7CKE>)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักกรรมการ ๑ กลุ่มงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๖๗ - ๘
ที่ _____ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

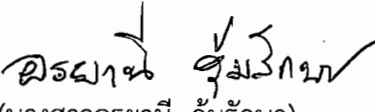
เรื่อง ขอส่งรายงานการศึกษาทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

ตามที่ดิฉัน นางสาวอรยานี คุ่มรักษา วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักกรรมการ ๑ ได้รับมอบหมายให้จัดทำรายงานการศึกษาทางวิชาการเพื่อเตรียมความพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ ตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสำนักกรรมการ ๑, ๒, ๓ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ นั้น

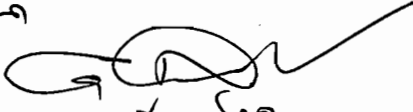
บัดนี้ ดิฉันได้จัดทำรายงานการศึกษาทางวิชาการเรื่อง “การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอนำส่งเอกสารดังกล่าว โดยมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางสาวอรยานี คุ่มรักษา)
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

เรียน ผอ. สำนักกรรมการ ๑

ด้วย รพช.นท.ศึกษาทางวิชาการ ของ ส.ค. อวท.๕๑.
ได้ดำเนินการพิจารณาของคณาจารย์ ตาม เรื่องที่ ๑๗ ส.ค. ๖๑
และได้แก้ไขเรื่องข้อบกพร่อง เรื่องที่ ๒๗ ส.ค. ๖๑ ลงล.เลขที่
๕๖๖๖
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

๓๑ ส.ค. ๖๑

หมายเหตุ : ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อยู่ระหว่างการสรรหา

เห็นชอบ / เผยแพร่ Intranet ส.ค.๒

(นางอารยะหญิง จอมหาสน์) ๓๑ ส.ค.๖๑
ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

แบบประเมินมาตรฐานรายงานการศึกษาทางวิชาการ

ของสำนักกรรมการ ๑

ชื่อเรื่อง การส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ลำดับที่	ประเด็นการประเมิน	ผ่าน	แก้ไข	ไม่ผ่าน
เกณฑ์พิจารณาด้านเนื้อหา และความถูกต้อง				
๑.	ชื่อเรื่อง	/		
๒.	บทคัดย่อ	/		
๓.	เนื้อเรื่อง (บทที่ ๑ - บทที่ ๔)	/		
๔.	ข้อมูลที่ใช้มีความถูกต้อง เหมาะสม ทันสมัย และเป็นกลาง	/		
๕.	แหล่งที่มาของข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ	/		
เกณฑ์การพิจารณาด้านภาษา และรูปแบบการเขียน				
๑.	การจัดลำดับหัวข้อและเนื้อหา	/		
๒.	การใช้ภาษาและการเรียบเรียง	/		
๓.	ความถูกต้องในการจัดพิมพ์ ตัวสะกด และวรรคตอน	/		
เกณฑ์การพิจารณาด้านการอ้างอิงที่มาจากข้อมูล				
๑.	การอ้างอิงระบบนามปี หรือเชิงอรรถ และบรรณานุกรม	/		

(ลงชื่อ) อรุณีย์ สุ่มรักษา ผู้จัดทำ

(นางสาวอรุณีย์ สุ่มรักษา)

วันที่ ๒๓ ส.ค.๖๖

(ลงชื่อ) [Signature] ผู้ตรวจสอบ

(นายอรุณ ลายพองแผ้ว)

(ประธานคณะกรรมการพิจารณาเอกสารทางวิชาการ)

วันที่ ๒๓ ส.ค.๖๖

(ลงชื่อ) [Signature] ผู้รับรอง

(นางอารยะหญิง จอมพลาพล)

(ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑)

วันที่ ๓๐ ส.ค.๖๖

หมายเหตุ : ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานคณะกรรมการการอุตสาหกรรม อยู่ระหว่างการสรรหา